

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Fericiți sînt făcătorii de pace

Poporul român este mai presus de toate un popor iubitor de pace. Întreaga sa istorie de lupte împotriva silnicilor de tot felul îi este temei pentru această atitudine de slujire fermă a nobilului ideal al păcii și înfrățirii între oamenii și popoarele de pretutindeni.

În ultimii ani, mai ales, glasul de pace al poporului român s-a făcut auzit, din ce în ce mai puternic, pe toate meridianele globului, fiind receptat cu simpatie și deplină aprobare de toți oamenii de bine, de forțele iubitoare de pace din lumea întreagă.

Recentul *Apel pentru dezarmare și pace* (din 20 sept. 1983), prin care reprezentanții unanimității poporului român cheamă din nou la unire în jurul mărețului stindard al păcii, se adaugă inițiativelor de mare răsunet din ultimii ani ale țării noastre, ale președintelui ei, Domnul Nicolae Ceaușescu, vizînd eliminarea pericolului unui nou război, instaurarea în lume a unei păci drepte, cadru propice dezvoltării, progresului și fericirii tuturor locuitorilor Terrei.

„Este convingerea noastră fermă — se spune în acest *Apel* — că stă în puterea popoarelor ca, prin acțiuni unite, tot mai energice, să oprească evoluția periculoasă a evenimentelor, să impună adoptarea de măsuri concrete care să ducă la eliminarea pericolului războiului, la înfăptuirea dezarmării, la salvarea păcii. Conclucînd strîns, popoarele pot făuri cea mai puternică armă — arma unității, arma păcii, arma colaborării.”

Pentru Bisericile creștine și pentru credincioșii lor, orice apel de acest fel, constituie o nouă chemare

la datorie. Căci creștinii sînt responsabili nu numai în fața oamenilor, ci și în fața lui Dumnezeu, pentru pacea lumii. În însăși ființa Bisericii lui Hristos este înscrisă vocația de a sluji pacea, înfrățirea, colaborarea. După învățătura creștină, toți oamenii sînt fiii aceluiasi Dumnezeu și pentru răscumpărarea tuturor a venit în lume și s-a jertfit Mîntuitorul Iisus Hristos. Orice război este, din această perspectivă, un război fratricid și o încălcare flagrantă a poruncii iubirii tuturor semenilor pe care ne-o dă Fiul lui Dumnezeu întrupat. Dumnezeu dorește binele tuturor fiilor Săi: „Pentru că numai Eu știu gîndul ce-l am pentru voi, zice Domnul, gînd bun, nu rău, ca să dau viitorul și nădejdea” (Ier. 29, 11). Deoarece nici un bine nu poate exista fără pace, Mîntuitorul a adus în lume darul dumnezeiesc al păcii: „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă” — a zis El ucenicilor Săi (In. 14, 27). Prin aceste cuvinte, Domnul n-a vrut să înțelegem că pacea se realizează în lume fără colaborarea noastră. După învățătura ortodoxă, orice realizare a vieții creștine este rodul sinergismului divin-uman, adică al colaborării omului cu Dumnezeu. Pacea este pe de o parte dar dumnezeiesc, iar pe de altă parte ea este rod al efortului omenesc. Mîntuitorul ne dă pacea Sa, dar totodată ne poruncește să fim făcători de pace (Mt. 5, 9). Pacea este astfel dar de sus, dar și poruncă de împlinit din partea noastră. Pacea desăvîrșită vine de la Părintele ce-

Pr. prof. Vasile Mihoc
(Continuare în pag. a 3-a)

File din istoria patriei:

1 Decembrie 1918

... Visul mare și sfînt de dorul căruia ni s-au pogorît în tainița mormintului și moșii și părinții e în pragul înfăptuirii.

Neamul românesc de pe toate laturile se pregătește pentru praznicul cel luminat al Duhului ce ne însufleștește și înviorează.

Încinși cu răbdare de mucenic am așteptat ziua care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într-însa. Ziua unirii. Ziua regisirii fraților! Ziua cea mult dorită! Ziua în care va înceta plîngerea românului... Ziua în care Mureșul și tustrele Crișuri nu vor mai duce jale ci lacrimi de fericire și stîncile Carpaților vor răsuna de chiotele bucuriei nefecate.

Ziua învierii obștii românești e aproape.”

Acest fragment din editorialul *Telegrafului Român* din 9 noiembrie 1918, pe care l-am ales dintre multele articole scrise în același duh, dă mărturie despre faptul că foaia bisericească de la Sibiu a fost nu numai observatorul exact al evenimentelor premergătoare Marii Uniri de la 1 decembrie 1918 ci că ea s-a făcut glas adîncurilor conștiinței și inimii românești în acele zile tumultuoase.

Atunci cînd n-a putut spune tot ce dorea *Telegraful* îi întîmpina pe cititorii săi cu spațiile albe din pagini cu care cenzura de război chezaro-crăiască dorea să lege ochii românilor din Tran-

(Continuare în pag. a 4-a)
Prof. A. Jivi

Wulfila și românii *)

Aniversindu-l pe Wulfila se cuvine arătat, între altele, că prin el s-a realizat un prim contact între neamul germanic al goților pe de-o parte și strămoșii românilor, daco-romanii, pe de altă parte, contact care a avut loc pe teritoriul unde s-a format poporul român și unde a dăinuit neîntreput de-a lungul veacurilor.

Începînd cu deceniul 4 al veacului al III-lea d.Hr., goții migrează din stepele aflate în nordul Mării Negre spre Dunăre, pe care o depășesc și supun pe rînd cetăți și populații, înving armate și periclitează grav imperiul roman aflat în declin. Împărații Decius (249—251), Gallus (252—254), Valerianus (254—260) și Gallienus (260—268) au trebuit să poarte războaie crîncene cu goții care cîștigă teren prădînd coastele Mării Negre, distrugînd Histria (Constanța de astăzi) și ajungînd pînă la Atena. Dacia e cea mai primejduită, o parte a ei devenind „Goția” (teritoriul care în România de astăzi corespunde provinciei Muntenia).

Goții stabiliți în Dacia și pe care documentele vremii îi numesc uneori „sciti” (*Philostorgius* II, 5; XI, 8) rămîn o vreme în aceste părți conviețuind cu populația băstinașă și încep să se creștineze (cf. Prof. Herwig Wolfram, *Die Geschichte der Goten*, C. H. Beck Verlag, München, 1979 și E. A. Thompson, *The Visigoths in the time of Ulfila*, Oxford 1966). Cum și prin cine au primit ei Evanghelia nu știm precis. O scriere apocrifă, *Doctrina siriiană a Apostolilor*, vorbește despre Sf. Apostol Andrei care a evanghelizat între alte teritorii și „Goția” (W. Cureton, *Ancient syriac documents*, London, 1864,

p. 34 și R. A. Lipsius, *Die apokryphen Apostelgeschichten und Apostellegenden*, t. I, Braunschweig, 1883, p. 604). E cert însă că pe vremea aceea nu goții erau ascultătorii propovăduirii apostolice, ci geto-dacii, strămoșii românilor de mai tîrziu.

Apoi au trecut anii și dintre goți sau dintr-o familie de prizonieri proveniți din Kappadokia se naște un spirit luminat, Wulfila, care după ce a fost catehizat de episcopul got Teofil, găsindu-se la Constantinopol într-o ambasadă pe lângă împăratul Constantin, merge de aici la Antiohia unde este hirotonit episcop în anul 341 cu scopul de a face misionarism printre goți.

Pe parcursul a 7 sau 8 ani arhipăstorește el goții din Gothia de la nordul Dunării (341—348), iar cînd majoritatea acestora trec la sudul Dunării, îi urmează continuîndu-și aici activitatea episcopală pînă în 383.

Din faptul că Wulfila a predicat în grecește, în latinește și în gotică așa cum ne-o spune însuși ucenicul său (*Auxentius*, 53), deducem că printre cei în mijlocul cărora și-a desfășurat activitatea s-au aflat nu numai goți, ci și autohtoni daco-romani care foloseau limba latină, iar unii greaca.

(Continuare în pag. a 2-a)

* Versiunea germană a acestui articol a apărut în revista „Die Zeichen der Zeit”, Berlin, an. XXXVII, nr. 8, august 1983, pp. 204—205, cu prilejul împlinirii a 1600 ani de la moartea vestitului episcop got Wulfila.

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

Vizita Sanctității Sale Pimen, Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii, făcută Bisericii Ortodoxe Române

Între 11—17 octombrie 1983, la invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, Biserica Ortodoxă Română a primit vizita Sanctității Sale Pimen, Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii. Acest moment reprezintă un eveniment de seamă în șirul relațiilor frățești bisericești și de vecinătate cu Biserica Ortodoxă Rusă.

Delegația care a însoțit pe Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Ruse a fost alcătuită din: I.P.S. Mitropolit Filaret de Mînsk și Bielorusia, I.P.S. Arhiepiscop Ghedeon de Novosibirsk și Barnaul, P.S. Episcop Ioan de Jitomir, P.C. Prot. Maftei Stadniuk, P.C. Arhid. Vladimir Nazarkin, P.C. Ierod. Serghei Sokolov, P.C. Diac. Feodor Sokolov, D-1 Prof. Konstantin Skurat, D-1 M. Voskresenski, translator.

La aeroportul Otopeni, înalții oaspeți au fost întîmpinați de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, însoțit de membri ai Sfîntului Sinod și de consilierii ai Administrației Patriarhale și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A fost de față D-1 E. M. Tiajelnikov, Ambasadorul Uniunii Sovietice la București.

Primirea oficială a delegației a avut loc în ziua de 11 octombrie, în catedrala patriarhală din București. După săvîrșirea Te-Deumului, Prea Fericitul Patriarh Iustin a adresat Sanctității Sale Patriarhul Pimen un cuvînt de bun venit, subliniînd bunele relații existente între Bisericile și popoarele noastre.

În cuvîntul de răspuns, Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Ruse

Înalții ierarhi în catedrala mitropolitană din Iași

a mulțumit pentru primirea frățească și a împărtășit celor de față binecuvîntarea patriarhală și salutul frățesc din partea clerului și credincioșilor ortodocși ruși.

Oaspeții au fost primiți apoi la Palatul patriarhal, unde au avut loc convorbiri și schimburi de păreri în legătură cu diferite probleme de interes comun.

Miercuri, 12 octombrie, însoțit de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin și de alți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen și membrii delegației Bisericii Ortodoxe

Ruse au plecat pe calea aerului la Suceava pentru o vizită de câteva zile în Moldova.

La mănăstirea Sf. Ioan cel Nou din Suceava, I.P.S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei împreună cu P.S. Episcop-vicar Pimen Suceveanul au primit pe înalții vizitatori, prezentîndu-le istoricul acestui așezămînt bisericesc de o deosebită importanță în viața credincioșilor Bisericii noastre.

Vizitele ce au urmat au dat ocazia oaspeților să constate și să facă cunoștință cu viața mo-

nahală și bisericească din această regiune a țării noastre. Ei au putut remarca roadele activității deosebit de fructuoase a Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin în cei peste 20 de ani de arhipăstorie în calitate de mitropolit al Moldovei precum și ale I.P.S. Mitropolit Teoctist, continuatorul acestei opere pastorale și misionare.

În aceeași zi, cei doi Întîistătători împreună cu delegațiile însoțitoare au plecat cu mașinile spre Mănăstirea Putna.

În trecere prin Rădăuți, străveche așezare istorică a Moldovei, vizitatorii s-au oprit la Catedrala orașului.

În cursul dimineții, înalții oaspeți au poposit la Mănăstirea Dragomirna. Biserica mănăstirii, operă de arhitectură bisericească de un înalt rafinament artistic, ilustrînd marea evlavie a credincioșilor ortodocși români, precum și grupul de călugărițe din cadrul acestui așezămînt monahal, au determinat pe oaspeți să exprime cuvînte de înaltă apreciere.

Următorul popas a fost Mănăstirea Putna, străveche cetate a Ortodoxiei noastre românești. S-a vizitat mormîntul Domnitorului Ștefan cel Mare, apoi muzeul și colecțiile de obiecte religioase și carte românească.

În aceeași zi, în drum spre mănăstirile din zona Neamțului, vizitatorii s-au oprit la parohia Boroaia, de lângă Fălticeni, unde au fost întîmpinați de credincioși îmbrăcați în costume naționale. Vizitînd această monumentală biserică parohială, împodobită cu

pictură și mobilier de înalt gust artistic, Sanctitatea Sa, Patriarhul Pimen și-a exprimat deosebita satisfacție de a intra într-un locaș de închinare, cîntorie a Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, precum și de a lua contact cu viața bisericească a credincioșilor acestei parohii rurale.

La Mănăstirea Neamț, cel mai mare așezămînt monahal al Ortodoxiei românești, obștea monahilor și mulțimea de credincioși au întîmpinat după rînduială pe înalții soli ai Bisericii Ortodoxe Ruse surori. Ei au rămas profund impresionati de această străveche vatră de evlavie, artă și cultură românească, vizitînd incinta mănăstirii, baptisteriul, tipografia Mitropoliei, muzeul, biblioteca.

În dimineața zilei de 13 octombrie, vizitatorii au făcut un popas la Seminarul teologic de limbă Mănăstirea Neamț unde a avut loc o întîlnire plăcută cu profesorii și elevii acestei școli teologice. Cu acest prilej, directorul Seminarului, Pr. I. Vizitiu a adresat un cuvînt de bun venit, la care a răspuns Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen.

La Mănăstirea Văratec, o impresie deosebită au produs cele 350 de călugărițe ale acestui frumos așezămînt monahal moldovean, care în sunetele clopotelor, au interpretat cîntări bisericești, primînd astfel cu deosebită căldură pe înalții soli ai Bisericii

(Continuare în pag. a 2-a)

Ahim. Nilon Mihăilă
Consilier patriarhal

Vizita Sanctității Sale Pimen, Patriarhul Moscovei...

Înălții ierarhi în vizită la Mănăstirea Agapia

(Continuare din pag. 1)

Ortodoxe Ruse împreună cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin.

În aceeași atmosferă sărbătorească au fost întâmpinați oaspeții și la Mănăstirea Agapia, o altă mănăstire de maici, unde Întâistătorul Patriarhiei Moscovei, împreună cu delegații, au apreciat evlavă și viața de rugăciune și muncă a călugărițelor viețuitoare ale mănăstirii.

În aceeași zi, spre seară, înălții oaspeți au sosit la Catedrala mitropolitană din Iași, în ajunul sărbătorii Sfintei Cuvioase Paraschiva, unde clerici și credincioși au venit să se închine la racla Sfintei. Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen și Prea Fericitul Patriarh Iustin, împreună cu delegațiile care îi însoțeau s-au închinat la moaștele Sfintei Paraschiva, după care au fost primiți la reședința mitropolitană de către I.P.S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei.

În ziua de 14 octombrie, de sărbătoarea Sf. Paraschiva, cei doi Întâistători ai Bisericilor noastre au slujit Sfânta Liturghie în prezența numeroșilor credincioși.

Președintele Departamentului Cultelor.

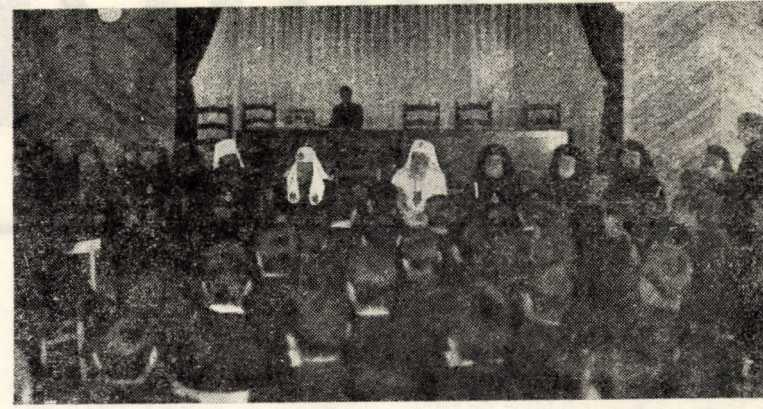
În aceeași zi, la ora 13,30, întreaga delegație a Bisericii Ortodoxe Ruse a fost primită în sala sinodală, în prezența membrilor Sfintului Sinod care se aflau într-o consfătuire de lucru.

La ora 14, la Palatul patriarhal, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a oferit o agapă oficială la care au participat D-I Ion Roșianu, Președintele Departamentului Cultelor, precum și D-I E. M. Tiajelnikov, Ambasadorul Uniunii Sovietice la București. Au participat membri ai Sfintului Sinod, șefi ai cultelor din țara noastră, consilierii patriarhali, profesori de la școlile teologice ale Patriarhiei Române. Prea Fericitul Patriarh Iustin și Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen au rostit toasturi în care s-au subliniat raporturile de sinceră prietenie între Bisericile Ortodoxe Rusă și Română, hotărârea de a lucra și în viitor pentru realizarea unei păci trainice în lume.

Seara, la ora 19, Ambasadorul Uniunii Sovietice la București, D-I E. M. Tiajelnikov, a oferit un dîneu la sediul Ambasadei U.R.S.S. la București, la care au participat Întâistătorii celor două Biserici, împreună cu delegații însoțitori.

Duminică, 16 octombrie, la biserică Sf. Spiridon Nou, paraclisul patriarhal, a avut loc Liturghia solemnă oficiată de șefii celor două Biserici, înconjurată de un sobor de ierarhi, preoți și diaconi. Au asistat toți ceilalți membri ai Sfintului Sinod, numeroși preoți și credincioși.

La sfârșitul Sfintei Liturghii, Prea Fericitul Patriarh Iustin a rostit o amplă cuvîntare, în care a evocat străvechile legături frățești dintre Biserica Ortodoxă Rusă și Biserica Ortodoxă Română, subliniind apoi rolul actual al Bisericilor creștine în slujirea marilor aspirații ale omenirii contemporane și îndeosebi a apărării și consolidării păcii în

Înălții ierarhi în vizită la Seminarul Teologic, Neamț

lume. În răspunsul său, Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen și-a exprimat bucuria de a se afla pe pământul românesc și speranța că această vizită se va înscrie în șirul vechilor legături frățești dintre Bisericile noastre, dintre poporul român și popoarele Uniunii Sovietice.

La sfârșitul Sfintei Liturghii a avut loc un schimb de daruri între Prea Fericitul Patriarh Iustin și Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen. După slujbă, Prea Fericitul Patriarh a oferit o agapă frățească de despărțire în cadrul căreia au avut loc discuții cu privire la problemele generale ale Ortodoxiei, mișcării ecumenice și la problemele de interes comun.

În aceeași zi Întâistătorii celor două Biserici au semnat un Comunicat comun în care se subliniază hotărârea de a continua legăturile tradiționale de frățietate între Bisericile Ortodoxă Română și Rusă, precum și dorința de dezvoltare a acestor relații pentru întărirea unității ortodoxe și adîncirea colaborării în activitatea ecumenică și de pace. O mare atenție s-a dat în discuțiile avute problemei pregătirii Sfintului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe Răsăritene și a fost exprimată încrederea că ambele Biserici vor acționa pentru punerea

în valoare a poziției Ortodoxiei. Întâistătorii celor două Biserici și-au exprimat preocuparea față de pericolul în care se găsește pacea în actuala situație internațională, exprimîndu-și hotărârea de a lupta după pozițiile Bisericii, la cauza nobilă a apărării păcii și vieții.

Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen a adresat Prea Fericitului Patriarh Iustin invitația de a vizita Patriarhia Moscovei. Invitația a fost acceptată cu bucurie frățească.

Luni, 17 octombrie, Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen și ceilalți membri ai delegației Patriarhiei Moscovei și-au luat un călduros rămas bun de la Prea Fericitul Patriarh Iustin, ierarhii și clericii însoțitori și au plecat, pe calea aerului, spre Moscova.

Vizita în țara noastră a delegației Bisericii Ortodoxe Ruse în frunte cu Întâistătorul ei, a constituit un nou moment important în istoria relațiilor frățești tradiționale dintre Bisericile Ortodoxe Română și Rusă, a constituit o contribuție deosebită la afirmarea unității și trăiniciei Ortodoxiei în lumea contemporană, precum și la manifestarea dragostei și atașamentului credincioșilor noștri față de Biserica și Patrie, față de lucrarea de apropiere, înțelegere și pace în lume.

Wulfila și românii

(Continuare din pag. 1)

Acești localnici n-au fugit din calea goților, nici chiar după ce împăratul Aurelian va retrage din Dacia la 271—272 oficialitățile și armata transferîndu-i în sudul Dunării. Populația daco-romană băștinașă din care se va naște poporul român a rămas pe loc în marea ei majoritate. Așa cum afirmă savantul istoric englez Edward Gibbon din sec. XVIII, în Dacia „au rămas un număr considerabil de locuitori, care se temeau mai mult de exil decît de o stăpînire gotică” (*Decline and fall of the Roman Empire*, traducere românească de Dan Hurmuzescu, vol. I, București, 1976, pp. 207—8).

Wulfila însuși, chiar după ce va trece în sudul Dunării, va continua să arhipăstorească și asupra fiilor săi sufletești rămași în nordul Dunării (*Sokrates IV*, 33 și Karl Kurt Klein, *Gotenprimas Wulfila als Bischof und Missionar*, în volumul omagial: *Geschichtswirklichkeit und Glaubensbewahrung. Festschrift für Bischof D. Dr. h. c. Friedrich Müller*, hrsg. von Franklin Clark Fry, Stuttgart, 1967, p. 101).

Pentru toți fiii săi duhovnicești, ca și pentru cei care n-au cunoscut încă pe Hristos, Wulfila va traduce Biblia lăsîndu-ne pînă azi unul din momentele cele mai importante ale limbii gotice. Așa zisa „althochdeutsch” în care traduce el, împrumutată numeroase elemente din limba autohtonilor daco-romani, după cum aceștia vor împrumutat, de pe urma conviețuirii lor cu goții, destule alte elemente care vor trece și în limba poporului care s-a născut din simbioza daco-romană, românii de astăzi.

Wulfila începe traducerea Bibliei în gotică cînd se afla la nordul Dunării, așa dar pe terito-

riul României de azi, iar limba pe care o folosește impregnată de influențe și împrumuturi din limba autohtonilor, tot aici și-a rotunjit-o. Partea pe care a tradus-o după traversarea Dunării, n-a mai putut înregistra prea multe noutăți lingvistice.

Socotesc necesar să insist asupra acestei împrejurări, ea grînd cu putere despre stabilitatea populației autohtone din Dacia, cum și despre împrumuturile reciproce lingvistice dintre goți și această populație daco-romană, mai exact stră-română, aflată la nordul Dunării, pe locul provinciei Dacia Traiană.

Biblia lui Wulfila așa cum o cunoaștem azi din fragmentele păstrate, conține un număr impresionant de cuvinte de origine latină, nu însă ca simple neologisme, ci ca elemente asimilate de limba gotică, în sensul că suferă modificări privind pronunțarea și tratarea lor din punct de vedere gramatical [de exemplu: „asilus” luat din latinescul asinus (măgăruș), „aggilus” din angelus (înger), „sakkus” din saccus (pinză de sac), „arka” din arca (ladă), „lukarn” din lume (lumînare) etc.] Specialiștii sînt toți de acord că terminologia creștină mai ales a fost împrumutată de goți de la latinii cu care au conviețuit (cf. Vittoria Corazza, *Un'altra prova della continuità dacoromano: le parole latine in Ulfila*, în: *Acta historica, publicație a Societății academice daco-romane din Roma*, tomul VIII, 1968, pp. 41—48).

Pentru că aminteam de unele elemente lingvistice împrumutate din latină care au fost tratate potrivit specificului limbii gotice, vom da ca exemplu construcțiile perifrastice active ale verbelor formate cu ajutorul verbului auxiliar a fi și participiul verbului respectiv ca de exemplu: was

baisands — el îi învăța, was meriands — el predica, wesun nehwiands = ei s-au apropiat. Asemenea construcții sînt caracteristice limbii latine de unde au fost luate, dar nu se întîlnesc în celelalte limbi germanice vechi; în schimb, însă, au supraviețuit pînă azi în limba română, continuatoarea limbii daco-latinilor din timpul lui Wulfila în structuri ca: ce-o fi zicînd? ce vor fi gîndînd? (Virgiliu Ștefănescu — Drăgănești, *Implicații socio-lingvistice și de ordin istoric atestate de Biblia lui Wulfila din secolul IV*, în rev. Tribuna, Cluj-Napoca, an XXXII, nr. 7 (410), iulie 1981, p. 7).

De fapt ar putea fi citate și destule elemente gramaticale din limba română influențate de contactul cu limba goților în veacul al IV-lea. Dintre acestea ne referim, spre exemplu, la forma populară a viitorului cu ajutorul verbului a avea: tharuh wisan habaiht — acolo are să fie și el. Există în plus și cuvinte românești, cam 50, preluate din gotică: gata, a gati, a iubi, hrană, lăutar, leac etc. (Virgiliu Ștefănescu — Drăgănești, o. c., pp. 7—8).

Elementele acestea lingvistice, și n-am amintit decît cîteva, fără a intra în analize de detaliu, dovedesc întîlnirea goților cu dacoromanii, strămoșii românilor de azi, pe teritoriul actual al României unde Wulfila și-a pus la punct limba în care apoi va traduce Biblia sa, teritoriu pe care autohtonii nu-l vor părăsi niciodată de-a lungul veacurilor. Astfel strămoșii românilor își au partea lor de contribuție la prima traducere a Bibliei în limba unui popor germanic, iar Biblia lui Wulfila oferă o mărturie puternică în favoarea tezei dăinuirii neîntrerupte a strămoșilor poporului român pe teritoriul României de azi.

Preoțime apostolică

Sf. Evanghelist Ioan Marcu

Sergius Paulus este cel dintîi dregător roman convertit la Hristos. El apare ca proconsul al Insulei Cipru în cursul primei călătorii misionare a Sf. Apostol Pavel. La curtea lui din prospera cetate Pafos a poposit „Apostolul neamurilor”, invitat fiind să-i facă cunoscută acestuia noua religie care avea să stîrnească atîta vîlvă în lumea antică și anticvată.

Cu Sf. Pavel săvîrșea lucrarea aceasta spirituală Sf. Iosif Varnava, cipriot de obîrșie. Încîntătoare insulă mediteraneană era patria lui, fapt care producea nu neînsemnate înlesniri grupului misionar creștin. Grupul acesta se constituise la Ierusalim, unde Varnava avea o soră, măritată, pe nume Maria. Fiul ei, Ioan Marcu, din „neamul” lui Levi trăgîndu-se, urma să slujească Domnului, la templu, după pravila tribului său. Băiatul nu dovedea însă, deocamdată, zel levitic excesiv. Unchiul său, Varnava, persista în a-i trezi vocația preoțească în care familia puneă atîtea nădejdi de viitor.

Drept aceea, la anul 44, cînd se înapoiază de la Ierusalim la Antiohia Siriei, după ce au adus la îndeplinire o misiune importantă pe lângă Biserica-Mamă, Pavel și Varnava au luat cu ei și pe Ioan Marcu, spre a-l deprinde cu ostentile propovăduirii și a le fi de folos (vezi F. Ap. 12, 12; Col. 4, 10).

Biserica antiohiană dispunea de cîteva prooroci și învățători (didascali), ridicați dintre membrii ei: Saul-Pavel, Varnava ș. a. (vezi F. Ap. 13, 1 urm.). Aceștia doi au fost „deosebiți” (aleși) de Duhul Sfînt pentru propovăduirea Evangheliei la obștile celor ce încă n-au auzit de ea.

Au fost pregătiți de plecare creștinește, cu post și rugăciuni —

și cu „punerea miinilor” (hirotomie).

Ce rang ierarhic, preoțesc, le-a fost împărtășit? Varnava, era formal și faptic, „întocmai cu Apostolii”, patria lui Varnava (F. Ap. 4, 36). Era în vara anului 45 cînd Saul și Varnava au purces la drum însoțiți de tinărul Ioan Marcu. Varnava și Saul predicau Evanghelia, iar Ioan Marcu „diaconea” botezînd pe convertiți, bineștiind că sfinții apostoli, în general, nu împărtășeau (administrau) personal această sfință taină (vezi F. Ap. 10, 48; I Cor. 14, 17).

Lucrarea duhovnicească în lucrurile cipriote s-a desfășurat agreabil pentru nepotul lui Varnava. Acesta se afla doar, aci, în „patria” sa.

Situația s-a modificat radical, însă, cînd micul grup misionar a traversat apele mediteraneene în spre nord, debarcînd în Asia Minor, la Perga Pamfiliei, capitala provinciei cu acest nume.

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. Dr. Grigorie Marcu

Fericiți sînt făcătorii de pace

(Continuare din pag. 1)

resc, dar noi trebuie să ne curățim inimile și să le deschidem pentru primirea ei, lucrînd pentru eliminarea tuturor obstacolelor care stau în calea păcii.

Conceptia creștină despre pace ca dar dumnezeesc și ca poruncă de împlinire de către credincioși impune Bisericii o atitudine de participare activă la realizarea păcii în lume.

Citind în Sf. Evanghelie despre pacea pe care ne-o dă Mîntuitorul, ne punem firesc întrebarea: Cum au păstrat creștinii această pace cerească? Au sporit ei darul păcii adus de Mîntuitorul, au contribuit la instaurarea în lume a climatului păcii, au înobilat indestul viața umană cu luminoasa aureolă a păcii?

E adevărat că creștinii se roagă pentru pace. La slujbele ortodoxe auzim repetîndu-se mereu invocările „pentru pacea de sus”, „pentru pacea a toată lumea”. Și celelalte confesiuni au rugăciuni pentru pace. În ce măsură însă, pacea evanghelică, propovăduită de Bisericile creștine, devine o realitate în viața oamenilor și a popoarelor?

Situația lumii contemporane, profund divizată de interese contradictorii, amenințată de spectrul războiului nuclear, purtînd pe fața ei pata rușinoasă a mizeriei și subdezvoltării, constituie un permanent avertisment pentru Biserici și pentru creștinii că vor răspunde în fața judecării dumnezeiești pentru orice lipsă a lor de la datorie de a fi „sare pămîntului” și „lumină lumii”, de a fi ferment al înnoirii lumii după standardul moralei evanghelice.

Omenirea contemporană, con-

știentizată și de cele două războaie mondiale cu ororile lor fără precedent în istorie este, în ansamblul ei, profund doritoare de pace. Acțiunile pentru pace se înmulțesc pe întreg globul pămîntesc și se manifestă în forme tot mai variate. Mai mult ca oricînd, oamenii zilelor noastre vorbesc despre pace, scriu despre pace, cîntă pacea, își strigă pe străzi, în demonstrații de tot mai mare amploare, dorința de pace.

Bisericile și credincioșii lor nu pot lipsi din rîndurile celor care ostensesc pentru apărarea păcii, pentru ocrotirea și promovarea vieții oamenilor. În imnul cîntat de ingeri la nașterea Mîntuitorului, pacea pe pămînt și bunăvoința între oameni stau în legătură strînsă cu slava lui Dumnezeu. Ca credincioși creștini, nu ne putem mulțumi să aducem slavă lui Dumnezeu, neglijînd lucrarea păcii în lume, care înseamnă de fapt adevărata slăvire a lui Dumnezeu. Sf. Apostolul ne învață că „Dumnezeu ne-a chemat spre pace” (I Cor. 7, 15) și ne îndeamnă să căutăm și să păzim pacea (Evr. 12, 14; Ef. 4, 3; I Pet. 3, 10—11 s.a.) și „să urmărim faptele păcii” (Rom. 14, 19). Sf. Ignatie al Antiohiei zice că „nimic nu este mai bun decît pacea” (Ep. către Eteseni, XIII, 2). Origen scrie: „Creștinul este dator să apere pacea cu munca sa, cu truda sa ... și, dacă este necesar, chiar cu primejdia vieții și a bunului său nume” (Com. la Ep. către Romani, Migne, P. G., XIV, 1252).

Sîntem bineplăcuți lui Dumnezeu dacă ne rugăm pentru pace, dacă lucrăm pentru pace, dacă ne

unim cu toți cei ce doresc pacea. „Mai bine să nimicim războaiele prin cuvinte decît pe oameni prin sabie și să cîștigăm sau să obținem pacea prin pace, nu prin război” — scria Fer. Augustin (Epistola CCXXIX-a, Migne, P. L., XXX, 1019). Niciodată nu vor fi prea multe cuvintele despre pace, rugăciunile pentru pace, îndemnul la pace, dacă acestea vor contribui la diminuarea răului care se opune păcii.

Biserica Ortodoxă Română socotește ca o datorie sfîntă sprijinirea efortului întregului nostru popor, a oamenilor de bine de pretutindeni, pentru instaurarea în lume a unui climat de pace și colaborare. Activitatea Bisericii noastre în slujba păcii s-a concretizat în ultimii ani în diverse manifestări care vădesc angajarea ei fermă în amplu efort care vizează instaurarea în lume a unui climat de pace și securitate, de încredere și frățietate, cadru propice dezvoltării plene a vieții oamenilor și popoarelor. Dintre aceste manifestări amintim *Apelul* adresat Bisericilor creștine, religiilor din întreaga lume, tuturor oamenilor doritori de bine, în preajma Praznicului Nașterii Domnului din anul 1980, Adunarea cultelor religioase pentru dezarmare și pace din noiembrie 1981, participarea la conferința mondială „Oamenii de religie pentru apărarea darului sacru al vieții împotriva catastrofei nucleare” de la Moscova (mai 1982) ș.a.

Pe fiii săi binecredincioși, Biserica noastră îi călăuzește statornic pe drumul dragostei și al păcii, sîdînd în inimi duh de pace, de iubire și înfrățire între toți oamenii.

Pe linia acestei atitudini, să nu conținem a împlini lucrul Domnului, arătîndu-ne și noi, cu cuvîntul și cu fapta, adevărați făcători de pace.

frățești dintre Sf. Pavel și Varava și deci, să influențeze măcar indirect atitudinea frățească de stimă și prețuire reciprocă a acestor doi corifei apostolici. Prezența activă a lui Ioan Marcu — acum maturizat de vîrstă și experiența vieții — între primii colaboratori ai Sf. Apostol Pavel, dovedește cu prisosință acest lucru.

Activ la Ierusalim și Antiohia Siriei, Ioan Marcu va ajunge cu ostenele sale misionare pînă la Babilonul de pe Eufrat (I Petru 5, 13) și chiar la Roma, afirmîndu-se peste tot ca neobosit ucenic al Apostolilor Pavel și Petru. Predica prin viu grai, a împletit-o peste tot, ca ceilalți corifei ai Bisericii secolului apostolic, cu lucrările specifice primului salt misionar al Bisericii lui Hristos în lumea greco-romană, căreia i-a hărăzit, între altele, un lăsamînt literar inspirat remarcabil. Acesta constă din cele 16 capitole ale Evangheliei canonice a doua, apreciate și de cercetătorii extracreștini pentru calitățile lor istoriografice.

Sf. Ioan Marcu este preot „întocmai cu Apostolii”, după rînduiala sacramentală dintru început a Bisericii lui Hristos. Starea și lucrarea lui preoțească adevărată că învățătura noastră despre Sfînta Taină a Preoției este contemporană — ca instituție și trăire — cu existența istorică a Bisericii.

Sinaxarul i-a hărăzit Sfîntului Ioan Marcu pomenire creștinească anuală corespunzătoare, pe data de 25 aprilie.

Viziunea României întregite în opera unui profesor arădean din veacul al XIX-lea

Vorbînd despre mișcarea culturală cunoscută sub numele de Școala ardeleană, un cercetător mai nou (Aurel Nicolescu, Școala ardeleană și limba română, București 1971) spunea, pe drept cuvînt, că numărul intelectualilor transilvăneni care pot fi cuprinși în această mișcare „este mult mai mare decît cel prezentat în istoriile literare de pînă acum”. A existat o adevărată armată anonimă, după expresia autorului — de dascăli, preoți și alți intelectuali care și-au închinat toată viața luptei pentru limba și cultura poporului, pentru luminarea lui, pregătindu-l astfel pentru realizarea unității naționale care a urmat.

Între aceștia se cuvine să amintim pe profesorul de la Preparandia arădeană, Alexandru Gavra (1797—1884). Mai puțin cunoscut decît alți contemporani, dar nu mai puțin merituos decît ei, Al. Gavra s-a distins printr-o remarcabilă muncă didactică desfășurată timp de 55 de ani la aceeași catedră, pe care a împlinit-o cu o susținută activitate literară.

În afară de cîteva lucrări rămase în manuscris, Al. Gavra a publicat *Cronica lui Gh. Șincai* (1844) cu o frumoasă prefață, un *Lexicon de conversație istoricesc-religionariu* (1848) precedat de asemenea de o interesantă introducere. Principala operă originală rămîne acel *Monument șincai-clainian* subtitulat *Preambulul hronico-istoricesc cu numele: Șincai și Clain în Cîmpii Elisului* (1844), care, în intenția autorului, era menită să pregătească editarea operei istorice a celor doi corifei ai Școlii ardelene.

Vorbînd despre Gavra și opera sa, Teodor Neș în lucrarea sa *Oameni din Bihor* (Oradea 1937) scrie: „O soartă vitregă a urmărit amintirea lui Al. Gavra căci și astăzi, după mai bine de o jumătate de veac de la moartea lui, el a rămas mai departe uitat sau — și mai rău — neînțeles. Și e păcat fiindcă activitatea didactică pe care a desfășurat-o este o frumoasă pagină din istoria învățămîntului românesc, la care se pot adăuga și străduințele lui literare, el care-și devansa contemporanii atunci cînd, plin de entuziasmă admirație, își dădea seama despre necesitatea publicării lucrărilor istorice ale scriitorilor Școlii ardelene ... cel puțin prin această mare idee încă nerealizată (în 1937 n.n.) Al. Gavra e viu în mijlocul nostru ca o continuă mustrare.”

O analiză atentă a operei lui Al. Gavra — îndeosebi a *Monumentului șincai-clainian*, descoperă în ea idei înaintate pentru vremea sa. Iubirea de popor, sentimentul frăției dintre românii de pretutindeni, originea lor comună, admirația față de Principatele Române în care el vede simburile viitorului Stat al tuturor românilor, dorința (de nuanță iluministă) de a vedea poporul său progresînd sub toate aspectele, și altele asemenea abundă în aceste lucrări. Gavra are viziunea unității poporului român în totalitatea lui atunci cînd vorbește de „dulcea noastră maică patrie” în care el include pe românii din așa numitele părți ungurești, din Banat, Ardeal, Bucovina, țările Moldo-românești.

Ca un adevărat vizionar, Al. Gavra întrevăde zările unor vremuri noi în care „din zi în zi pierie întunerecul și păretele despărțitoriu săi dărapănă ... națiile se scotocesc a fi rudenii”. Titlurile nobilare își pierd din importanță și „dignitatea omenească să ridice la treapta cuvenită ... românul să nu fie necălit, necioplît, prost (=simplu), neînimos ... ci delicat, poleit, mărinimos, galant, cu judecată estetică”.

Întreaga piesă este o interferență între planul natural în care acționează persoane reale (tinerii arădeni care vizitează Bucureștiul, amfitrionii bucureșteni, mulțimea de popor „din toate părțile locuite de români” care întîmpină pe Șincai și Clain veniți în lume să primească încununarea de la zei etc.) și planul supranatural în care apar mai mulți zei favorabili românilor în frunte cu Jupiter și Junona, Mercur și Minerva.

precum și alți zei, se amestecă în acțiunile pămîntenilor spre a-i sfătui și îndemna spre împlinirea binelui național și personal.

Actul I este dominat de însuflețita discuție dintre tinerii „gentlemen” de la Arad care, în final, se hotărăsc să călătorească la București „spre a avea cunoștință cu românii de acolo din toate stările”. Îi însoțesc, fără să știe, divinitățile protectoare, din porunca lui Joe, Mercur și Minerva. Autorul pune în gura zeului Mercur aceste cuvinte: „Românii sînt strănepoții romanilor ... ei se văd dela maica fire (=matură) a fi hotărîți să mai joace odată în teatrul lumii o rolă interesantă”, cuvinte cu adevărat profetice pe care istoria le-a confirmat!

În actul II acțiunea se petrece „într-un chioșc într-o grădină răsfățată în cuprinsul Bucureștilor”. În cearta dintre tinăra Ermiona, fiica boierilor patrioți Cornescu, și logodnicul ei Silviu, intervin împăciuitoare divinitățile Mercur și Minerva, care descoperă Ermionei putreziciunea și desmățul marilor boieri de la curtea domnească spre care Ermiona înclina, pentru un moment. Admirația pentru realizările progresiste din Țările române nu-l împiedică pe autor să facă o aspră critică moravurilor decadente de la curte și din rîndurile boierilor străini de țară. „Acum dar sîntem în pămîntul românesc — declară Minerva — adevăc în Dacia Transalpină, și trecurăm prin Dacia Ripensă, adevăc prin Banat și citva din Ungurie, apoi prin Dacia miadzăreană, sau precum văz o numesc acum, prin Ardeal.” Descrierea acestei călătorii dă prilejul celor două divinități să înșire urmele romanilor și dacilor în Banat și Transilvania, Băile lui Ercule, dărămăturile Ulpiei Traiane, Valea Streiului, Biserica din Densuș, castelele Hîmidorii „lăcuința marilor Corvini”; „Vezi Minervo, acum sîntem într-un stat curat român (=în Principate), în celelalte țări fură românii parte suferiți numai, parte primiți”. În fața acestor vestigii romane Minerva declară: „acuma mai că o să cred că Palladiul mi-l mutară din Troia pe locurile de pe aici.”

În actul III — într-o luncă frumoasă în pămîntul Moldovei — autorul plasează în gura lui Mercur și Minerva cuvinte de însuflețită apreciere pentru noile stări de lucruri din Moldova și Țara Românească. Al. Gavra, prin personajele sale „din cealaltă lume”, Petru Maior, Gh. Șincai, Samuil Micu-Clain, Gh. Lazăr și alții, dezbate interesante probleme istorice și filologice, toate cu scopul nemărturisit direct, dar adînc simțit în toată acțiunea dramei, de a sublinia originea românilor, latinitatea limbii lor și perspectivele lor de viitor. Este semnificativ, în acest sens, descrierea locului și a persoanelor din ultimul act, în care are loc primirea triumfală a celor doi istorici români Gh. Șincai și Samuil Micu-Clain: „Mezopuntul Moldo-României (interesantă e și această numire dată celor două țări române, în 1844, și cum ar fi fost, la acea dată, o singură țară) într-un parc tocmai în mezuina Țărilor, de unde de o parte să văd Bucureștii, de alta Ieșii ...” În scena 11-a din acest act ultim: „gloata reprezentătoare de o strînsură ecumenică (sic!) a poporului întreg din toată Lumea română adunată ... — care întîmpină cu entuziasm pe cei doi istorici în drumul lor spre Olimp, unde fi așteaptă încununarea din partea zeilor.”

O mențiune deosebită merită atitudinea lui Gavra în problema confesională, atitudine corectă și, pentru vremea sa, mult înaintată. El pune în gura lui Samuil Micu-Clain, vorbind către popor, cuvintele: „Aducă Stăpînul lumii odată și de mult așteptatul timp între români, în care să nu să întrebe între sine de ce religie, ci numai de ce nație sînt.” Acel „mult așteptat timp” a sosit abia în zilele noastre.

„Tabloul” din Valea Olimpului, cu cei 12 zei în frunte cu Joe-Jupiter, favorabil românilor, — în

(Continuare în pag. a 4-a)

Sf. Evanghelist Ioan Marcu

(Continuare din pag. a 2-a)

Acți, se produce o criză în unitatea grupului: tinărul Ioan Marcu își părăsește pe neașteptate ortacii de misiune, înapoiindu-se la Ierusalim, peste voia acestora. Fapta lui — cum se va vedea — nu l-a lăsat indiferent pe Sf. Pavel. Ea are însă o explicație care poate servi de scuză împricinatului. Drumul de la Perga Pamfiliei la Antiohia Pisidiei era foarte dificil din pricina traversării munților Taurus. Mișunau pe-acolo tîlhari de drumul mare. „Primejdiiile de riuri” care trebuiau traversate prin alvie, în lipsă de poduri și punți convenabile, spun destul în această privință spre a înțelege corect și complet o astfel de situație. Suferințele pentru Hristos ale neobositului apostol, de care vorbește el (în II Cor. 11, 26), mai ales pe această porțiune de drum trebuie să le fi înfrîntat el. Ioan Marcu nu era destul de călît — n-avea de unde să fie încă astfel — spre a face față eforturilor istovitoare și privațiunilor pe care le impunea o astfel de călătorie. E posibil apoi ca Ioan Marcu să fi fost surprins de amploarea pe care o luase lucrarea misionară în viltoarea căreia se angajase: această lucrare nu era ... turism, ci examen suportabil numai de cei ce îl acceptă ca jertfă integrală, fără scăzămînt, fără rabat.

Sinodul Apostolic (de la anul 51) a dat impuls unei noi acțiuni evanghelizatoare. Hotărîrile Sinodului sînt înregistrate de Sf. Evanghelist Luca, în F. Ap. cap. 15. Aceste hotărîri trebuiau aduse la cunoștința obștiilor creștine din diaspora. Ele se cuvenea să afle că politeiștii păgîni pot trece direct la Creștinism, fără să ocolească prin iudaism, cum pretindeau iudaizantii.

După o scurtă zăbavă la Antiohia Siriei, Sf. Apostol Pavel a luat inițiativa unei noi drumeții misionare. I-a făcut lui Varava, în acest scop o propunere concretă. Principal, acesta a acceptat proiectul paulin, dar intenționa să ia cu el, din nou, și pe nepotul său Ioan Marcu. Îi ertase ușurătatea cu care-i părăsise la Perga Pamfiliei, în călătoria precedentă (vezi F. Ap. 13, 13b). Sf. Pavel n-a acceptat această condiție, deoarece noua misiune se prevedea a fi anevoioasă, iar Ioan Marcu

nu era încă destul de călît spre a face față cu succes exigențelor ei pînă la capăt. Din această pricină, s-au despărțit. Sf. Varava, luînd cu sine pe Ioan Marcu, a plecat la propovăduire, pentru a doua oară, în insula Cipru, iar Sf. Pavel, împreună cu fruntașul ierusalimitean Sila (sau: Silvanus), s-au îndreptat, pe uscat, spre Siria și, mai departe, spre Cilicia.

Dezacordul dintre acești doi fruntași ai Bisericii apostolice nu trebuie exagerat. A-l ridica la rang de disensiune gravă e eronat. Ulterior, Sf. Pavel va face amintire cu simpatie de Varava, ceea ce arată că n-au rămas resentimente pe urma neînțelegerii de dinainte de pornirea în a doua călătorie misionară.

Pe Ioan Marcu, Sf. Pavel îl numără între împreunălucrătorii săi apropiați (vezi I Cor. 9, 6; Col. 4, 10; II Tim. 4, 11).

De-altcum, răspîndirea Creștinismului în spațiul teritorial greco-roman n-a avut decît de cîștigat de pe urma acestei neînțelegeri trecătoare, căci în loc de un grup de misionari au pornit la lucru două, așa că și din acest punct de vedere neînțelegerea s-a dovedit providențială atît în efectele ei imediate cît și în cele mai îndepărtate.

Nici chiar conflictul de la Antiohia Siriei — care s-a produs îndată după a doua călătorie misionară, între Sf. Pavel și Varava (vezi Gal. 2, 11—21) — n-a izbutit să compromită relațiile

Țara păcii

Aici unde codrii doinesc pînă azi și riuri se scurg ca un gînd luminos e-o patrie de buciom și pace-n obraz cu cerul plecat înspre taina de jos.

Strămoșii mîncat-au din linguri de lemn cu coada scobită în cruce și lăsat-au urmașilor îndemn că iubirea de țară-i ca piinea cea dulce.

Voim și astăzi ca pacea străbună să pogoare în chip de porumb pe pămînt aceasta-i dorința cea sfîntă română și ruga fierbinte către Domnul cel Sfînt.

Pr. Dumitru Mihali

Sfânta Cuvioasa Paraschiva

La data de 14 octombrie a fierei a Biserica noastră serbează pe Sfânta Cuvioasa Paraschiva. Este cinstită de tot sud-estul Europei. Grecii îi spun „Paraschevi”, sîrbiile și bulgarii o numesc Sfânta Piatca”, iar noi românii Paraschiva și Sfânta Vinere.

Au fost ridicate biserici în conșta ei, multe persoane îi poartă numele.

Sfânta Paraschiva se trage din spița neamului nostru. S-a născut pe la anul 1023 în Caliacrița, actualmente Capul Caliacra, care se mai numește și Epivata, sat așezat lângă țărnelul Mării Negre.

Părinții ei binecredincioși, erau oameni înstăriți. Dimitrie Cante-mir scrie în Istoria Imperiului Otoman (vol. II, pag. 541) că satul Epivata era proprietatea lor. Dumnezeu le-a dăruit doi copii buni: Eutimie și Paraschiva, cinstiți de Biserica lui Hristos. Eutimie a fost călugăr desăvîrșit și s-a învrednicit de darul de episcop. Paraschiva a ținut și ține aprinsă și strălucitoare, candela sufletului ei, peste veacuri.

Pătrunsă de imperativul Mîntuitorului: „Fiți dar voi desăvîrșiți, precum și Tatăl vostru cel din ceruri desăvîrșit este” (Matei V. 49) sau „Cine vrea să vină după Mine, să se lepede de sine și să-și ia crucea sa și să-mi urmeze mie” (Luca IX, 23), Cuvioasa Paraschiva a urmat lui Hristos din fragedă vîrstă. Mai întii s-a dus la Constantinopol, s-a închinat la bisericile de acolo, apoi la Locurile Sfinte și s-a stabilit într-o mănăstire de maici lângă riul Iordanului. Dorința de a fi împreună cu Hristos, de a-L vedea pe Cel ce este binele, mai presus de tot binele, iubirea, mai presus de orice iubire și frumusețea mai presus de orice frumusețe, a făcut-o să ia asupra ei osteneala pustniciei, lupta fără de răgaz a sfințeniei. A dezvoltat germenele sfințeniei și a urcat către piscurile desăvîrșirii.

Cînd avea 25 de ani a înțeles că nu va mai întîrzi mult în această lume și de aceea a ho-

tărit să se întoarcă în patria sa, că acolo trebuie, să-și dea pămîntului, trupul Său. Cuvioasa a urmat acest imbold al inimii, deși cu mare tristețe a părăsit mănăstirea pe care o îndrăgea. După doi ani, Domnul a luat sufletul ei, la cele cerești.

Prin ruga ei continuă, umplîndu-se de har, a săvîrșit tot felul de nevinovate: postul, lacrimile, rugăciunea și smerita cugetare. Aceste indeletniciri duhovnicești au ridicat-o în rîndul celor bineplăcuți ai lui Dumnezeu, după cum reiese din stihira următoare, luată din mineii lumii octombrie, din slujba Sfintei: „Înger pămîntesc pe pămînt te-ai arătat, viața celor fără de trup material arătînd, te-ai unit cu Hristos, Mirele tău, viețuind în camera cerească, dumnezeiască mireasă. Încă și aici în Romînia, avînd tare sălășuire, dai tămăduiri, celor ce aleargă la tine cu credință și izvorăști tuturor dar de minuni.”

După mutarea la cele cerești, moaștele Sfintei Paraschiva, au fost descoperite în chip minunat, și așezate în loc de cinste, în biserică ridicată pe locul unde s-a născut ea.

De aici, moaștele au peregrinat prin mai multe locuri, pînă în anul 1641 cînd domnul Moldovei, Vasile Lupu, le-a cumpărat cu 300 pungi de aur (150.000 aspri moldovenești). Au fost aduse cu mare alai și așezate în biserica Trei Ierarhi din Iași, apoi în catedrala metropolitană, unde se află și astăzi.

O inscripție săpată în marmoră sub racla Sfintei arată: „Cu voiața Tatălui și cu sporierea Fiului și cu lucrarea Sfintului și viu Făcătorului Duh, al lui Dumnezeu celui doxologit și prea închinat întru Sfînta cea de o ființă și nedespărțită Treime, evseviosul (credinciosul) și iubitul de Hristos domnul Io Vasile Voievod cu mila lui Dumnezeu, domnitor al Țării Moldovei, fiind rîvnitor și apărător al sfintei evseviei răsăritene, s-a sîrguit cu mare osîrdie și cu un dar prea mare, după economia Dumnezeească și a adus de la Constantinopol, aceste

prea cinstite moaște, ale Sfintei și Cuvioasei Maicii noastre Paraschiva... Iar aceste sfinte și cinstite moaște le-a trimis lui, prea sfințitul și preafelicitul și eumenicul Patriarh Kir Partenie, cu tot bunul sfat și cu bunăvoiața a toată Biserica, i-a trimis această comoară prin trei prea fericiți mitropoliți: Kir Ioanichie al Iracleiei, Kir Partenie al Adrianopolei și Kir Teofan Paleopatron în zilele preasfințitului Arhiepiscop Kir Varlaam, mitropolitul Sucevei și a toată Țara Moldovei, pe care moaște evseviosul și iubitul de Hristos, Domnul nostru Io Vasile Voievod cu mila lui Dumnezeu, domnitor al Țării Moldovei le-a primit cu toată cinstea și cu toată dragostea, mai mult decît un mîrgăritar prețios și cu bună norocire. În anul de la zidirea lumii, 7149, respectiv 1641 al 8-lea an al domniei sale 13 iunie.”

Aceste Sfinte Moaște, înfruntînd vitregia vremurilor, au rămas ca mărturie concrete, ce ne însuflețesc și ne dau încredere în ajutorul și puterea lui Dumnezeu.

Sfînta Cuvioasa Paraschiva a lăsat Sfintele Sale Moaște Bisericii noastre, ca o comoară spirituală, care se transmite din generație în generație. Ele sînt un dar al lui Dumnezeu, mîngiere binefăcătoare, dînd un plus de lumină și bună speranță tuturor celor ce îi cinstesc cu evlavie viața și numele.

Sfînta Cuvioasa Paraschiva este o ilustrare a adevărului, că cei care-și închină viața Domnului și Evangheliei Sale, se fac părtași de cinste și răsplată veșnică.

Ea a rămas ca o făclie de lumină a lui Hristos, care ne călăuzește pe cărările sfințeniei, ne ajută cu certitudine la promovarea binelui obștesc, iar noi să o ferim, prin îmnă și acestea, luete din Acatist:

„Bucură-te mîrgăritar neprețuit al visteriei noastre.”
„Bucură-te floare neveștejîță a Bisericii lui Hristos.”
„Bucură-te temelie neclintită a creștinătății.”
„Bucură-te Paraschivo, mult folositoare!”

Monahia Stavrofilia Nan

Daniil Sihastru

Avem destule mărturie istorice, arheologice, completate și întărite de tradiții locale, care mărturisesc cu tărie și fără teama de a fi dezminșiți, că pe pămîntul țării noastre semnele evangheliei, prin a pătruns imediat după apariția creștinismului, că începînd cu sec. II și III, aveam unități de cult bine organizate, că în sec. IV, la gurile Dunării și-au primit martiriul mulți ostași și cetățeni daco-romani. Modestia românească însă, i-a lăsat netrecuți în calendar (dar neuitați de popor), pentru ca să-și ia plata în ascuns de la „Părintele luminilor” căruia aceștia și-au închinat idealul viețuirii lor pămîntesti. Și-apoi, și timpul prielnic scrierii istoriei și sinaxarelor, ne-a lipsit cu desăvîrșire. În timp ce într-o mîna strămoșii noștri țineau arma de apărare, în cealaltă aveau unaltă de lucru, pensula și acul, nicidecum condeul. Și-apoi ceice ne cred fără sfinți și fără eroi, ar trebui să mai cunoască, că în timp ce noi, așezați la „răspîntia tuturor drumurilor” și-n „calea tuturor rătăților”, apărînd această „poartă a creștinătății”, alte popoare, în spatele nostru, avîndu-și gramele apărute de noi, își vedeau în liniște și tihnă de îmbogățirea tezaurului cultural și de trecerea sfinților în calendar.

În ciuda tuturor rătățiilor și greutăților, în ciuda tuturor celor ce ne-au răscolit pînă și cenușa din vatră, niciodată plecînd cu mîna goală, moșii și strămoșii noștri, care știau că nu în mult stă bunul, ci în bun stă multul, au făcut și ei ceva, nu mult, ci puțin, dar puțin și bun. Din sinul poporului nostru, au ieșit totdeauna genii și talente, cuviosii, mărturisitorii și sfinți, gata ori cînd de sacrificii; mergînd, nu de puține ori, pînă la jertfa de sine, pentru ca „și sufletul acestei părți a omenirii ce se numește popor român, să-și reverse în lume comoara cuprinsului său sufletesc.”

Dintre acești martiri, apostoli și cuviosii îmbunătățiți în viață, la loc de cinste situăm pe *Cuviosul Daniil*, zis și „Sihastru”, a căruia chilie săpată în piatră masivă se păstrează și azi, în preajma mănăstirii Putna, din Moldova lui Ștefan cel Mare.

Deși s-a scris mult despre viața lui Daniil Sihastru, totuși parcă faptele și adevărul istoric, rămîn învelite, în tradiție și legendă. După bibliografia existentă azi, ca și după tradiție, locul de naștere al tinărului Dumitru, cum se numea din botez, ar fi orașul Rădăuți. Lucrînd pe moșia episcopiei de aici, alături de alți monahi, cunoaște îndeaproape și îndrăgește felul de viețuire al acestora, îmbrăcînd în cele din urmă răsădugăreașcă sub numele de *David*, la mănăstirea de lângă episcopie. O dată cu vîrsta crește și rivna pentru o viețuire aleasă, împletindu-și tinerețea cu știința de carte, iar munca cu rugă-

ciunea. Doritor de liniște, părăsește orașul și se retrage la mănăstirea Sfîntului Lavrentie (Laura de azi), situată la jumătatea distanței dintre episcopie și mănăstirea Putna. Aici trăia în post aspru și rugăciune adîncă, mîncînd ierburi și împletînd la coșuri. Este trimis de stareț cu treburi de obște, în orașul Siret, unde înconjurat și asaltat de popor, care-i cerea sfaturi și povețe, întîrzi și nu ajunge în mănăstire la ceasul hotărît de superior. Pentru aceasta tinărul monah, care înțelegea și iubea „ascultarea”, drept canon pentru întîrziere, cere starețului de la Sf. Lavrentie, să-i dea voie să meargă departe în pustietățile Putnei, pentru a-și petrece acolo viața în meditație adîncă, în post și rugăciune. Cu blagoslovenia starețului, David monahul, îmbracă acum „schima cea mare” (un fel de epitrahil) primind numele de *Daniil* și pleacă pe valea riului Vițeu, unde ani de zile sapă cu dalta în stîncă masivă, scobindu-și chilie sub forma în care se prezintă și azi. Aici însă, mai mult decît la Rădăuți, Siret și Laura, viața, faptele și minunile, precum și fama sfințeniei se răspîndește pretutindeni, atrîgînd spre chilie pustnicului tot mai mult popor. Acum începe înrîurirea mare a „Sfîntului Daniil” (cum îi zicea poporul), asupra tinărului Ștefan, care încă nu se suise el pe scaunul Moldovei. Legăturile lui Ștefan cel Mare cu Daniil Sihastru nu încep, cum greșit se crede, în timpul zilelor de cumpănă ale tinărului domn.

În timpul uciderii tatălui său Bogdan al II-lea de către Petru Aron, la Răusenii, tinărul Ștefan, care cunoștea pe Daniil, scapă și prin beznă întinerului ajunge la chilie sihastrului, rămîine aici mai multe zile, ascultînd povețele înțeleptului pustnic, care-i proorocește că va ajunge curînd domn al țării.

Cele mai frumoase și mai numeroase tradiții scrise sau ne-scrise din viața sihastrului se simtpletesc cu faptele minunate ale domnului, care venea la Daniil nu numai în ceasuri de cumpănă, ci și în vremuri de pace și liniște. Astfel, într-una din zile, tinărul Ștefan, ajuns domn al Moldovei, primește sfat de la iubitul său sfințic, să zidească acolo o mănăstire, lucru ce se va întîmpla în urma bătăliei de la Chilia (1465), fiind sfințită cu toată pompa și alaiul domnesc, după bătălia de la Lipnic (1470). Stăreția frumoasei ctitorii domnești era hărăzită Cuviosului Daniil, care nu primește, rămînînd mai departe în chilie și de pe Vițeu. De aici înainte Valea Putnei și a Vițeului începe să răsune de mulțimea rădvanelor boieresti, de glasul clopotelor, diecilor, copștilor, miniaturilor și gramaticilor,

Protos. Ștefan Gușă

(Continuare în pag. a 5-a)

File din istoria țării: 1 Decembrie 1918

(Continuare din pag. 1)

silvania crezînd că-i poate astfel împiedica să-și vadă viitorul întregirii lor naționale pe care fiecare inimă românească îl simțea aproape, ca pe o învie mult dorită și deplin meritată.

Rezonanțele pascale ale editorialului mai sus pomenit vor izbucni în litere mari, strălucitoare cu care foaia noastră va anunța în numerele imediat următoare lui 1 decembrie realizarea visului Unirii: „Ziua învierii obștei românești. Proclamarea României Mari.”

Aceste cuvinte exprimau bucuria întregii noastre Biserici care a fost alături de poporul român, încurajîndu-l în lungul șir al pămîntirilor sale și bucurîndu-se împreună cu el în ceasul marilor sale împliniri.

Așa cum a procedat pe întreg parcursul istoriei ei, Biserica Ortodoxă din Transilvania a sprijinit și a participat la toate acțiunile de apărare a ființei naționale a poporului nostru din lumii și zilele care au precedat actul de la 1 decembrie 1918. Așa, de pildă, a fost remarcabilă atitudinea membrilor sinoadelor eparhiale de la Sibiu, Arad și Caransebeș care în luna mai a celui an au părăsit lucrările sinoadelor respective. Motivul l-a constituit hotărîrea autorităților maghiare de a înăspri controlul asupra tuturor aspectelor vieții publice românești din Transilvania. Mitropolitul de la Sibiu a protestat împotriva prezenței comisariatului maghiar în sinod iar atunci cînd protestul n-a avut rezultatul dorit delegații la sinod au urmat exemplul celor de la Arad părăsind sala de ședințe și făcînd astfel imposibilă continuarea lucrărilor.

Conducerea Arhiepiscopiei Sibiului a protestat în lunile care au urmat împotriva unui alt act al autorităților maghiare îndreptat împotriva românilor și anume etatizarea unui mare număr de

școli confesionale românești care în felul acesta au devenit școli de stat cu limba de predare maghiară.

Preoții ortodocși români au continuat și în anii războiului să se aple în fruntea luptelor pentru apărarea intereselor naționale ale păstoriților lor, fapt care a atras asupra lor un nou val de persecuții din partea autorităților austro-ungare. Mulți dintre ei au fost internați în lagăre, unul dintre mulții preoți internați fiind și Trandafir Scorobeț, care mai tîrziu va deveni arhiepiscop vicar al Arhiepiscopiei Sibiului. De internare n-au fost scutiți nici unele soții de preoți. Între femeile brașovenice cărora li s-a intentat proces de înaltă trădare pentru entuziasmul cu care au întîmpinat trupele românești la prima lor trecere a Carpaților a fost și soția preotului ortodox din localitate Iosif Maximilian. Unii preoți nu s-au mai întors din lagărele în care fuseseră internați iar alții au fost impușcați în zilele turburii ale descompunerii imperiului austro-ungar.

Prețioasă a fost și contribuția profesorilor și studenților Institutului Teologic din Sibiu la realizarea Marii Uniri. După destrămarea monarhiei habsburgice, în primele zile ale lunii noiembrie 1918 au început să se organizeze în tot cuprinsul Transilvaniei, atît la orașe cît și la sate, sfaturile naționale românești. Din sfatul organizat la Sibiu au făcut parte și profesorii de teologie Dr. Nicolae Bălan, viitorul mitropolit al Ardealului (1920—1955) și Dr. Silviu Dragomir, marele nostru istoric precum și asesorul consistorial Nicolae Ivan, viitorul episcop al Clujului.

Tot în această vreme a luat ființă gărziile naționale românești a căror misiune era aceea de a menține ordinea în teritoriile locuite de români. Garda națională românească din Sibiu și-a avut primul ei sediu în clădirea Insti-

tutului Teologic din localitate, prînde primii ei membrii fiind studenții acestui Institut care se aflau în acea vreme la cursuri. Profesorul Dr. Aurel Crăciunescu a funcționat în acele zile ca preot militar al Statului Major al Gărzii naționale din Sibiu.

Unul dintre cei dintii eroi ai gărzii naționale românești a fost absolventul Institutului Teologic, Ioan Munteanu din Poiana Sibiului care a fost ucis în ziua de 6 decembrie, în gara Sibiu (Cf. Ioan Berghea, *Tribuna*, 1934, nr. 25 și 26).

Profesorii ai Institutului și funcționarii Centrului eparhial, cum au fost Nicolae Bălan și Lucian Triteanu s-au deplasat în diferite localități din jurul Sibiului unde au ajutat la alcătuirea gărzilor naționale locale. Profesorul Nicolae Bălan a îndeplinit, în cursul aceleși luni, o importanță misiune de informare din partea Consiliului Național Român din Transilvania pe lângă guvernul român aflat atunci la Iași.

Tot în acest timp, episcopii români din Transilvania au adresat Consiliului Național Român o declarație publică prin care recunoșteau acest Consiliu ca fiind reprezentantul și conducătorul politic al națiunii române din Transilvania și Ungaria și comunicau hotărîrea lor de a colabora cu acesta pentru împlinirea aspirațiilor naționale. Această recunoaștere s-a concretizat și prin dispoziții pe care cele trei centre eparhiale ortodoxe române le-au dat preoților lor de a pomeni de aici înainte în cadrul Sf. Liturghii „înalta noastră stăpînire națională și marele sfat al națiunii române.”

Aceștea sînt doar cîteva din multele fapte prin care Biserica noastră s-a aflat în miezul evenimentelor care au dus la minunatul act al Unirii Transilvaniei cu România, act care stă la temelia României înfloritoare din zilele noastre.

Viziunea României . . .

(Continuare din pag. a 3-a)

care muza Clio, din porunca lui Joe, așază pe capetele celor doi istorici români cununile de lauri sprijinite cu mîna în mod simbolic de alți doi istorici români din Moldova și Țara Românească, Dimitrie Cantemir și respectiv Constantin Logofătul — încheie piesa lui Al. Gavra cu o îndoită semnificație: recunoașterea meritelor celor doi istorici transilvăneni și ideea, frumos simbolizată, a unității spirituale a poporului român de pretutindeni.

Opera dramatică a lui Al. Gavra, dacă nu excelează în „calități scenice”, adică cuprinde numeroase „naivități” — cum s-a spus, e bogată în idei înaintate privind unitatea spirituală a poporului român de pretutindeni, e plină de un cald patriotism; străbate în toate paginile ei mîndria originii daco-romane a acestui popor și credința puternic afirmată, într-un viitor mai fericit prin utilizarea mijloacelor de instruire și cultivare a maselor populare, prin privirea atîntită spre Iași și București. Să nu uităm că mult înainte ca Ion Slavici să proclame că „pentru toți românii soarele răsare la București”, tot un arădean,

modestul dar inimosul dascăl al Preparandiei de aici, în 1844, își trimitea eroii piesei sale, trei tineri arădeni, la București spre a cunoaște „țara” și pe frații lor liberi, de care se legau încă de atunci speranțele lor de mai bine. Ideile expuse aici au fost hrana spirituală a generațiilor de tineri crescuți de Gavra și de colegii săi. Aluatul spiritual plămădit în cele două școli românești din Aradul de altădată a dospit toată frămîntătura spiritualității românești de la această margine de țară. Nu e mici o întîmplare în faptul că Aradul a adăpostit, în fierbintea toamnă a anului 1918, Consiliul Național Central Român care a pregătit Alba Iulia mîntuirii neamului românesc și a depășirii sale unități statale.

Profesorul arădean Alexandru Gavra s-a dăruit fără crutare și întreg pentru luminarea poporului român de la granița de vest a țării; cu ochii sufletului său generos a întrevăzut această țară și a propovăduit generațiilor pe care le-a crescut datorita de a o iubi și apăra. Cuvine-se deci așezarea lui cu cinste în Panteonul culturii românești!

Prot. Dr. Gheorghe Lițiu

Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae — la 80 de ani

Popas sărbătorec

La 16 noiembrie a. c., Părintele Profesor Dumitru Stăniloae împlinește venerabila vîrstă de 80 de ani. Alăturîndu-mă tuturor celor ce își aduc din inimă prinosul lor de urări, și mulțumiri preotului, profesorului, teologului și gânditorului profund care a ridicat prestigiul teologiei ortodoxe românești pe culmile cele mai înalte, doresc ca aceste puține rînduri să fie nu o schiță biografică și bibliografică (alții s-au ocupat și se vor ocupa de aceasta), ci un smerit omagiu din partea unuia dintre nenumărații discipoli ce au avut fericirea să-și zidească și întărească formația lor teologică sub prețioasa îndrumare a Părintelui Stăniloae, precum și ca unul născut și crescut pe aceleași meleaguri.

Multe lucruri se pot spune despre personalitatea Părintelui Stăniloae și nici măcar un volum omagial nu ar fi îndeajuns pentru a prezenta în mod exhaustiv toate aspectele operei sale teologice care se întinde pe perioadă de mai mult de o jumătate de secol. Mai mult decît atît, gîndirea creatoare a Prea Cucerminiei Sale, plină de prospețime și actualitate, continuă să fie exprimată parcă tot mai adînc prin condeiul său binecuvîntat de Dumnezeu. „Dacă nu mai scriu și nu mai public nimic ce rost mai are să trăiesc și ce sens ar mai avea viața mea” îmi spunea Părintele Stăniloae anul trecut cu ocazia vizitei sale în Statele Unite.

După cum plugarul ține mîinile pe coarneză plîngîndu-și fără să se uite înapoi și scoate din adînc pămîntul reavăn pentru a aduce roade bogate, tot așa Părintele Stăniloae merge înainte lucrînd în ogorul Bisericii pentru a scoate la iveală și a da prospețime adevărurilor de credință și a le face înțelese omului de astăzi. Părintele Stăniloae a fost întotdeauna și este conștient de cerințele vremii și tocmai de aceea a prezentat în lucrările sale învățătura Bisericii nealterată dar adusă la zi și la nivelul acestor cerințe. Așa cum Sfinții Părinți au dat atenție și au luat în considerație timpul și circumstanțele de viață în care au trăit, tot așa Părintele Stăniloae nu a făcut abstracție de vremurile noastre și nu a făcut teologie de dragul teologiei. De aceea se poate spune că teologia Prea Cucerminiei Sale este o teologie legată de viață, o teologie izvorită din practica și din viața liturgică a Bisericii și este adresată persoanelor umane spre a fi asimilată și înțeleasă tot mai mult.

Părintele Stăniloae a accentuat în repetate rînduri necesitatea pentru un teolog adevărat de a fi legat de, și activ, în viața de rugăciune a Bisericii pentru că numai în felul acesta poate să exprime din interior, adică din experiența proprie cîștigată, din experiența de veacuri a Bisericii, învățătura despre Dumnezeu și cunoașterea Lui în mod mult mai clar și mai convingător. Dar Prea Cucerminia Sa nu numai că a accentuat această necesitate ci s-a dovedit a fi un om de rugăciune, preot liturghisitor și iubitor al slujbelor religioase în care a descoperit o adîncă și adevărată experiență a întîlnirii umanului cu divinul. Adîncimea și realitatea acestei experiențe este reflectată în întreaga operă a Prea Cucerminiei Sale, care, tocmai de aceea, are aceeași adîncime și frumusețe, aceeași aromă filocalică ce mulțumește orice minte setoasă după cunoaștere.

Dacă am putea singulariza o idee sau un aspect al operei vaste create de Părintele Stăniloae, aș îndrăzni să spun că cea mai importantă idee care străbate ca un fir roșu toate lucrările acestui mare gînditor ortodox este realitatea și valoarea eternă a persoanei umane prin legătura ei cu Ființa Supremă. Aceasta este și caracteristica principală a Creștinismului care pune în valoare omul prin restabilirea legăturii cu Creatorul său. Pentru Părintele Dumitru Stăniloae adevărul creștinismului constă în recunoașterea adevărului persoanei ca o realitate cu cele mai adînci taine și cele mai multe potențe. „Creștinismul este personalist; el înseamnă mîntuirea persoanei umane prin Persoana Supremă. El crede în valoarea netrecătoare a persoanei” (*Teologia Dogmatică*, Vol. 2, p. 110).

Cele trei volume ale *Dogmaticii* Părintelui Stăniloae, care reprezintă lucrarea cea mai importantă a Prea Cucerminiei Sale, o sintetizează și o încununare a întregii opere, sînt străbătute de la început pînă la sfîrșit de ideea valorii eterne a persoanei ca reflexie a modului de existență din veșnicie a lui Dumnezeu care este Persoana Supremă. Datorită realității persoanei a fost posibilă Revelația divină ca dialog sau comunicare între Persoana Supremă și persoanele umane; datorită realității persoanei a fost posibilă întruparea ca pogorîre a uneia dintre Persoanele Divine, Persoana a doua a Sfinței Treimi, pentru a intra în relația directă și cea mai apropiată cu perso-

nele umane, unind în Persoana Sa firea divină cu cea umană; datorită realității persoanei este posibilă cunoașterea lui Dumnezeu care se revelează ca Persoană binevoitoare de a intra într-o relație de iubire cu creația Sa; datorită realității persoanei este posibilă mîntuirea ca refacere, întărire și desăvîșire a acestei relații și tot datorită realității persoanei este posibilă viața de veci ca trăire la nesfîrșit a acestei legături interpersonale desăvîșite. Profesorul John Meyendorff de la Seminarul Ortodox „Sf. Vladimir” din New York spune despre opera Părintelui Stăniloae că este „într-adevăr o monumentală Summa a celui mai bun teolog ortodox în viață din timpurile noastre” („Here, we have a really monumental Summa of the best Orthodox theologian alive today”). De asemenea, teologul catolic David Tracy de la Universitatea din Chicago a recunoscut în persoana Părintelui Stăniloae un mare teolog ortodox a cărui operă trebuie neapărat cunoscută în întreaga lume creștină pentru a facilita înțelegerea și apropierea între Biserici, deoarece fără bogăția spirituală și teologică a Ortodoxiei, teologia apuseană este seacă. La fel s-au exprimat și alți teologi apuseni și toți cei care l-au ascultat vorbind sau au citit conferințele Prea Cucerminiei Sale, recunoscînd originalitatea și profunzimea gîndirii lui.

Acestea precum și premiile și titlurile academice de onoare primite peste hotarele țării, arată că opera marelui teolog român are deja un ecou internațional și nu poate fi neglijată de nici un cercetător al religiei creștine. Ea va fi cunoscută și mai mult prin publicarea în curînd în limba engleză, în traducerea subsemnatului, a primului volum din *Teologia Dogmatică Ortodoxă* sub titlul *The Experience of God in Orthodoxy* (Experiența lui Dumnezeu în Ortodoxie). Va fi primul tratat serios de Dogmatică ortodoxă în limba engleză.

La acest popas aniversar din viața și activitatea bogată a Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae gîndurile, doririle și sentimentele noastre bune se îndreaptă spre Prea Cucerminia Sa, rugînd pe Dumnezeu să-i dăruiască sănătate pentru a-și menține puterea de creație și pentru a ne bucura de prezența luminoasă și de cuvintele înțelepte și îndreptătoare de credință ale Prea Cucerminiei Sale întru și mai mulți ani!

Pr. Ioan Ioniță
Chicago, U.S.A.

Privind la cei 80 de ani pe care îi împlinește Părintele Profesor Dumitru Stăniloae me aflăm, fără să vrem, la cumpăna nedumeririi: Încotro se apleacă mai mult admirația noastră: spre frumusețea operei teologice, divers nuanțată, risipită în numeroase studii prin foile și revistele noastre bisericești, adunată însă, în ultima vreme, într-o veritabilă, sumă teologică ortodoxă — sau spre măreția unei vieți de apostolat spiritual, desfășurată în răstimpul unei rodnice cariere, la anvon, la catedră, la întîlniri teologice interconfesionale, ori la întruniri ecumeniste? E vorba despre o adevărată visticie, de viață, de eroism teologic, de luptă pentru apărarea dreptei credințe, ca și pentru nireea tuturor creștinilor, pe calea păcii, în unul și același Domn — Iisus Hristos, de gîndire originală și profundă, pe linia celei mai autentice tradiții ortodoxe, scrisă și lăsată drept zestre teologiei românești. E lucru de sine-înțeles că din această visticie nu e cu putință să scoatem, în această oră închinată amiversării Prea Cucerminiei Sale, decît doar cîteva fragmente de aur.

Sărbătoarea de care avem parte, omagînd pe teologul și profesorul nostru, Părintele Stăniloae, este de fapt și sărbătoarea teologiei românești însăși. În desfășurarea unei neîncetate activități creatoare, un popas sărbătorec înseamnă oprirea celui ce urcă pe piscuri pentru o clipă, este o privire pe care o aruncă spre adîncuri, o cuprindere a originilor ca punct de plecare, păstrînd în același timp o neostentată și mereu înnoită voință de a atinge creștele cele mai apropiate de albastrul senin al cerului. De pe culmea care formează o anumită treaptă pe scara ce leagă năzuința de împlinire, teologia românească, prin Părintele Stăniloae, se privește pe sine însăși. Căci ea se află la înălțimea la care a fost ridicată de către venerabilul octogenar sărbătorit. Ea nu-și cunoaște astfel numai urcușul, orizontul și piscurile cucerite, ci își cunoaște tot atât de bine izvoarele din care porcede. Acest lucru însă are o semnificație deosebită, descoperindu-ne ceva din taina elanului teologic, în general, și a Părintelui Stăniloae în special.

Teologia profesorului de Dogmatică de la Sibiu și București poartă pecetea vieții din care odrăzește. Ea este scrisă după legea spiritului și după legea minții, deopotrivă. Astfel, ea se adresează rațiunii pentru a-i explica sensurile adevărului divin, dar tot ea se adresează și sufletului pentru a-l îndemna la săvîșirea faptelor bune. Tălmăcirea teoretică a tainelor mîntuirii ajunge să facă una cu trăirea acestor taine. Cele mai înalte elaborări teologice, totdeauna profund argumentate și deosebit de subtile gîndite, au în ele o putere hotărîtoare în direcția vieții. Cugetarea pătrunzătoare a Părintelui Stăniloae ocolește cu grijă ispita înălțimilor de ghiață ale speculației abstracte. Teologia e viață; nu este o simplă doctrină, ci întrupare. Ea ne deschide, prin conceptele ei, orizonturile vieții divine. Ceea ce scrie Prea Cucerminia Sa ni se împărtășește ca viață însăși, care curge după un impuls lăuntric, într-un ritm tainic, iar nu după canoanele simetrice ale trupelor formale. Să luăm ca exemplu tratatul de „Teologie Dogmatică Ortodoxă”. Nu este construit arhitectonic, ci

alcătuit asemenea unei simfonii, urmînd legea armoniei și țînînd de structura unui imm. Același lucru se poate spune și despre mereu actuala operă teologică „Iisus Hristos sau restaurarea omului”. Adevărurile de credință ne sînt descoperite într-un mod particular, direct, cum direct ni se dezvăluie priveliștea cerului înstelat, iar nu ca niște fotografii ale corpurilor astrale.

De unde această minunată revărsare de lumină, îngeminînd cugetarea de rugăciunea? Cum se explică faptul că adevărul dumnezeiesc se descoperă și se impune, oarecum, prin simpla și substanțiala lui prezență? Adevărații teologi trebuie să fie, spunea Părintele Stăniloae însuși, cu ocazia unei prelegeri, fii de țaran. Această referire la țaran este semnificativă și ea ne arată una din sursele de inspirație teologică a profesorului sărbătorit. Pentru țaranul român, cunoscut în copilăria Prea Cucerminiei Sale, credința în Dumnezeu și în Biserica noastră ortodoxă, omnia și dragostea de pămîntul strămoșilor sînt taine ale vieții. Satul ardelenesc cu lumea lui, cu părinții Irimie și Raveca, cu evlavia străbună față de cele sfînte, formează substratul moral al unei neostentate puteri de muncă pe țărîm teologic. El asigură toate caracteristicile unei teologii adînc legate de glia strămoșească, de datina creștină și de neamul pe care nici o vrăjmășie și nici o măvălire barbară, nu a putut să-l desfacă nici de țară și nici de legea sa. Părintele Profesor Stăniloae a scris un eseu despre poporul român. Aici de fapt, vorbim de un izvor al tuturor lucrărilor teologice pe care le-a alcătuit. Autentic „fii de țaran”, Prea Cucerminia Sa are sentimentul unei reale și profunde smerenii în fața misterului divin, care depășește și cucerește orice minte. Din această cauză se împărtășește dintr-o dată de măreția absolută a adevărului revelat, îmbrățișîndu-l fără rezervă și comunicîndu-l viu și nealterat.

Cu ocazia unei aniversări anterioare, cu ani în urmă, într-un grup restrîns de doctoranzi de la Institutul Teologic din București, care îi ascultau prelegerile, Părintelui Stăniloae i s-a oferit, în semn de distins omagiu, un buchet de flori albe. Prea Cucerminia Sa a răspuns simplu: „În clipele acestea mă gîndesc la Dumnezeu și la Mama mea.” Sînt cuvinte care au dobîndit îndată măreție de simbol: Dumnezeu în cer și Mama pe pămînt. La altarul acestor două mari realități oficiază Părintele Stăniloae. Patria totdeauna a fost numită Mamă. Ne leagă de ființa ei o sacră filiație și nu avem două patrii, cum nu avem două mame.

Un popas pe piscuri e un bun prilej de a cuprinde cu privirea drumul parcurs, dar totodată și de a recunoaște perspectivele celor ce urmează să fie străbătute. Este un mod de păstrare permanentă a legăturii cu izvorul, asemenea falnicului stejar, care își seve coroana spre bolta cerească, numai prin seva primită mereu din rădăcinile înfipte puternic în pămînt. Iată semnificația care îmbracă în una și aceeași aureolă teologia Părintelui Stăniloae și teologia românească. Omagiu pe care îl aducem astăzi venerabilului profesor octogenar își are sursa în această înaltă idee și aleasă considerație.

Pr. prof. Ilie Moldovan

Danil Sihu

(Continuare din pag. a 4-a)

sculptorilor etc., care veneau și plecau de la marea ctitorie domnească, ce avea să odihnească rămășițele pămîntești ale voievodului și familiei acestuia. Liniștea sihastrului era din ce în ce tot mai tulburată de curiozitatea trecătorilor, determinîndu-l să-și dorească singurătatea altor locuri sălbatice. Inima bătrînului dorea liniște, dar ochii nu i se mai săturau, privind măreția sf. locaș ce strălucea în poleială de aur. Timp de șapte ani, Daniil, deși rîvnea alte locuri mai liniștite, totuși nu părășește Putna, pînă în 1444, cînd moare Teoctist I, mitropolitul țării, adus și înmormîntat la Putna. După prohodirea vrednicului vlădică, alaiul domnesc se îndreaptă către venerabilul sihastru, pentru a-l duce la Suceava și a-l instala pe scaunul mitropolitului, rîmas vacant. Daniil, presimțînd aceasta, își ia toiagul și ceaslovul, părășește chilia și pleacă peste munți, ajungînd în părțile Voroneșului și așezîndu-se într-o altă chilie de sub stîncă Șoimului. Aici petrece cîțiva ani în liniște și reculegere adîncă, pînă ce din nou este întîlnit, întrebat, consultat și ascultat de popor. În iulie (1476) Ștefan Vodă, pierzînd o mare parte din fruntea ostirii, la Valea Albă, se retrage din fața pericolului și a sultanului Mahomed El-Fatih și luînd-o

în susul apei Moldovei, caută și întîlnește pe Sihastru, în timpul rugăciunii. După ce-și isprăvi ruga, Ștefan fu primit în chilie și îndemnat să nu închine țara turcilor, ci să se întoarcă, să-și adune oștenii risipiți prin munți, să înceapă din nou bătălia, căci victoria va fi a lui, iar după aceea să zidească aici o mănăstire, cu hramul Sfinților Mucenici Gheorghe, care-l va ajuta să supună pe turc. Întîlnirea și conversația dintre Daniil și Domn, descrise de Neculce în „O samă de cuvinte”, au fost frumos versificate de Bolintineanu.

După 12 ani de la obținerea victoriei, Ștefan cel Mare ridică în numai cîteva luni Voroneșul cu hramul Sf. Mc. Gheorghe — ocrotitorul și patronul Moldovei. Daniil deși bătrîn, de astă dată nu mai scapă de stăreție, el fiind cel dintîi stareț al Voroneșului, nu după mult timp, va trece la cele veșnice, fiind înmormîntat cu mare cinste în pronaosul bisericii. La intrarea în biserică, pe perețele exterior Daniil Sihastru apare pictat alături de mitropolitul Grigore Roșca. Pe piatra de mormînt, pusă din porunca lui Ștefan cel Mare, se poate citi și astăzi: „Acesta este mormîntul părintelui nostru David, schimnicul Daniil.”

Documente de la Ilieș Vodă-

Rareș din 21 martie 1551; de la Alexandru Lăpușneanu — 5 aprilie, 1558 și de la Ieremia Movilă — 17 dec. 1599 îl recunosc pe Daniil Sihastru ca stareț, sfințit și patron al Voroneșului. Un Evangheliar din 1557, păstrat azi la Mănăstirea Dragomirna, îl prezintă pe copertă deasemeni pe Daniil Sihastru, cu nimbul sau aureola sfințeniei, așa cum apare și în pictura de la Voroneș.

Chilia din apropierea mănăstirii Putna, în formă de bisericuță are trei despărțituri: pronaos, naos și altar. Lungă de 9 m, lată de 3 m și cu o înălțime de 3.20 m de plan dreptunghiular, are o fridă în partea de miază-noapte (procomidar) și o alta în perețele de miază-zi (diaconicon). Altarul a fost despărțit de naos printr-un mic iconostas, azi dispărut, iar bolta trebuie să fi fost zugrăvită, păstrîndu-se și azi urme șterse de culori. În naos, lingă fereastră, se află săpată o cruce. Afară, pe perețele de miază-zi, între ferestre, se cunosc urmele foarte vagi ale unei inscripții. Sub stîncă se găsește un alt loc scobit, de dimensiuni ceva mai mari, unde după tradiție, Ștefan cel Mare își odihnea calul, atunci cînd îl cerceta de Cuviosul Daniil. Întreaga lucrare vădește răbdare și iscusință, ducînd peste veacuri amintirea vie a „Sfințului Daniil cel Nou”, serbat la trei zile după Proorocul Daniil din Vechiul Testament, adică la 20 decembrie a fiecărui an.

„Doamne vreau să văd”

Sf. Evanghelie după Luca, la cap. 18, 35—40 ne istorisește că într-una din zile, la porțile Ierihonului era o înghesuială și o agitație neobișnuită. O mulțime de oameni se îmbulzea pentru a vedea și azi cât mai bine. Dar pe cine să vadă și să audă? Fiecare întreba de lucrul acesta.

Cel care-și punea mai mult decât alții această întrebare era un orb, ce se afla pe bordura drumului, cerșind, așteptând, mic el nu știa ce anume, însă se informa de cele ce se întâmpla. Fără îndoială că în preajma lui se afla un însoțitor având în vedere că orbii, în general, merg câte doi, sau însoțiți de cineva. Sf. Evanghelist Matei, când istorisește acest episod (Mt. 20, 29—34), vorbește de doi orbi, iar Sf. Luca și Marcu (Mc. 10, 46—52) nu fac mențiune decât de acesta.

Omul acesta handicapat aștepta și se frământa peste măsură dorind să știe ce se petrece în preajma sa. Ce este? Ce înseamnă aceasta? întreba el. Neliniștea sa pare a fi explicabilă, deoarece și alții din jurul său se întrebau cine trece? Deci, o întrebare cu totul obișnuită care ar părea ca o simplă curiozitate ce nu comportă în sine ei nici o nuanță. Și iată, i se răspunde: „Trece Iisus din Nazaret.” Nimic mai mult. Nu i se dă altă explicație. Orbul știa, probabil, cine era Iisus din Nazaret. Va fi auzit despre El, mai ales că vestea minunilor pe care le făcea Iisus s-a răspândit în toată țara. În orice caz acest nume avea pentru el o semnificație deosebită.

Să ne imaginăm că la întrebarea orbului i s-ar fi răspuns: Trece Irod Tetrarhul, sau că Pilat guvernatorul trece în cortegi. Care ar fi fost reacția sa? Fără îndoială că i s-ar fi făcut teamă, pentru că stăpîni aceștia, pentru faptele lor, erau temuți și chiar urîți de popor. În această împrejurare el s-ar fi retras la o parte, s-ar fi reinstalat apoi, după trecerea cortegiului la marginea drumului, spre a intra din nou în viața de mizerie și de sărăcie. Însă o voce din mulțime i-a răspuns: „Este Iisus din Nazaret.” El nu se sperie, nu se retrage, nu se abandonează, ci se umple de speranță.

O parte din mulțime era pentru Iisus, alții însă manifestau încă neîncredere în El. Orbul, se afla de partea celor credincioși, în rîndul celor dintii, care-l cinsteau pe Iisus pentru minunile ce le săvîrșea, pentru învățătura Lui care se deosebea de cea a cărturarilor.

În situația sa, orbul nu avea nevoie de cuvinte frumoase. El dorea să vadă. De aceea reacția sa față de Iisus a fost aceea de încredere. Strigătul său nu era unul de revoltă, sau de dojană, ci un strigăt de durere, de suferință, dar în același timp, plin de credință și de speranță. Din gestul său se desprinde ceea ce el gîndea despre Iisus, pe care-l socotea nu ca pe un taumaturg îndoielnic, ci ca pe unul care avea putere. El auzise că acest învățător nu numai că făcea minuni, dar că El manifesta și o mare compasiune față de oameni, cărora le acorda milă și iertare.

Din acest motiv a și îndrăznit să-și înalțe vocea sa către Iisus de la care cerea îndurare față de suferința sa, zicînd: „Fiul lui David ai milă de mine.” Fiul lui David era una dintre denumirile ce i se da lui Mesia, acel Mesia despre care proorocii au spus că în vremea sa: „Schiopii vor umbla, surzii vor auzi, leproșii se curățesc și orbi își vor căpăta vederea” (Isaia 35, 5—6). Orbul mai credea că Iisus nu era numai un om care ar uimi prin talentul și aptitudinile sale omenești, ci pentru el apărea ca Mesia-Mîntuitor. În timp ce compatrioții lui discutau și murmurau între ei, el, prin strigătul său, își exprima credința fermă în Iisus. În vocea lui se exprima durere, dar deopotrivă și încrederea că se va face sănătos. Era încredințat că cel care trecea acum prin Ierihon va înțelege toată nenorocirea sa, că este capabil să-l salveze, să-i dea vederea.

În strigătul acestui om apare întreaga sa umilință și toată credința sa, cînd cerea să fie ajutat: „Fiul lui David ai milă de mine.” Strigătul său este, însă, rău înțeles de cei din preajma sa, care căutau să-l reducă la tăcere. Aceștia s-ar fi așteptat ca orbul să respecte, probabil, un anumit fel de a se anunța la Iisus

cum obișnuiau cei din clasa privilegiată, educați în diferite maniere. Aceștia li se părea că orbul nu era suficient de pregătit, nu avea înținută corespunzătoare pentru a-L întâlni pe Hristos. Iisus care știa totul cunoștea și acest caz al său. El a fost totdeauna, mai aproape de cei lipsiți, de cei neputincioși, de cei smeriți, decât față de cei vanitosi.

El n-a uitat niciodată pe cei obidiți sau nesocotiți de oameni. Pentru El, în această împrejurare, nimic n-a fost mai adevărat, mai sincer, mai drept decât acest strigăt de durere și de credință. Neîntind în seamă murmurul mulțimii gălăgioase, Domnul a prețuit apelul celui orb, care a pătruns în adîncul inimii Lui, inimă plină de iubire, față de acela care cerea: „Doamne, vreau să văd.”

Reîntorcîndu-ne cu imaginația în cetatea Ierihonului, acolo unde s-a așezat poporul biblic, după lungul pelerinaj în pustie, în cetatea cea veche învinsă la sunetul surlor și binecuvîntată prin viața și faptele proorocilor Ilie și Elisei, de rugăciunile și postul celor 40 de zile ale Mîntuitorului, localitatea aflătoare în preajma Iordanului, cetate care și-a deschis porțile pentru a-l întâmpina pe Iisus-Domnul, să ne apropiem și să ne minunăm de darul de care El l-a făcut părtaş: i-a redat vederea.

Exegeții interpretează prezența, în acea zi pe calea Ierihonului, a unei categorii de alți orbi. A orbilor sufletește care nu cunoșteau lumina cea adevărată, dumnezeiască. Nevederea lor nu era de maniera celui vindecat. Ei nu înțelegeau misiunea lui Hristos, așa cum a înțeles-o orbul, cunoscîndu-l pe Iisus din Nazaret ca pe adevăratul Mesia.

Exemplul orbului vindecat, se relevă în credință, în rugăciune, în umilință sinceră care l-au făcut părtaş de darul ceresc al luminii. Hristos-Domnul stă la poarta fiecărui suflet gata să ofere lumina sufletească, de la El care este „lumina lumii” (Ioan 8, 12), tuturor celor care sînt dornici să o primească.

† LUCIAN FĂGĂRĂȘANUL
Episcop-vicar

Pomenind pe Dimitrie Cantemir. Trăsături umaniste în cugetarea lui pedagogică

Ne prinde mirarea și acum după 310 ani de la moarte și după 260 de ani de la nașterea acestui mare învățat român cum a fost cu puțință ca în cei 24 de ani petrecuți „ca un al doilea Iosif, în surghiun la Istanbul” și apoi în alți 12 ani de refugiu ca „sfetnic intim al împăratului tuturor Rusiilor” să desfășoare o activitate atât de multilaterală și cu destulă influență asupra destinului popoarelor din sud-estul Europei. E adevărat că tatăl său, voevodul Constantin Cantemir, deși om fără carte, s-a nevoit să dea fiilor săi, Antioh și Dimitrie „învățătura de loc proastă, și de carte românească și de carte străină, de latinie adică, de grece și de slavonie” și că „chiar noaptea pînă la douăsprezece citea tatălui cîteodată din istoriile celor vechi (Herodot, Tuchidide, Tit Liviu, Tacit), altădată îi talmăcea din cărțile sfinte ori din „Mărgăritarele” lui Gură de Aur (care tocmai atunci se tipăriseră la noi în țară), căci voevodul mergea „uneori de 2—3 ori pe zi să cerceteze muzeul sau camera de studiu al celor doi copii” dar într-o vreme cînd „bietul om era sub vreme”, în zodia „zmeului cu șapte capete, a turcului” cu greu se găsea „vreme slobodă pentru zăbava cărții”.

Și totuși, în „eleganța lui limbă latinească” (cum o apreciau streinii), în grecește, în turcește și, desigur, în românește scrierile lui ajung să-i înscrie numele nu numai în rîndul membrilor Academiei din Berlin ori pe zidurile unei vestite biserici din Paris, ci mai ales în conștiința cărturarilor români (mai ales a celor din Școala Ardeleană), în amintirea cărora n-a lăsat în primul rînd profilul unui cărturar a cărui „știință nu se află în inimă, ci în cărți și în biblioteci”, ci mai ales s-a impus ca deschizător de drumuri, ca unul ce a formulat pentru prima oară adevărul istoric despre „nedezrupta continuitate” sau despre permanența și continuitatea poporului român pe aceste meleaguri. Acesta este motivul care-l face să adune cu o rivnă impresionantă o mulțime de izvoare narative, arheologice, filologice, folclorice, etnografice. Aceste mari idei le prezintă atât în „Descrierea Moldovei”, pe care i-a cerut-o Academia din Berlin, cît mai ales în „Hronical vechimii româno-moldo-vlahilor”.

Dimitrie Cantemir n-a ajuns să urce pe tronul Moldovei decât vreme de 9 luni (în două rînduri), totuși acest „prinț pribeag care a trăit mai mult printre streini” a fost poate tot atât de mare patriot, pe cît de mare savant a fost. Pentru el vinul de Cotnari „întrece toate vinurile europenești”. La rîndul lor, zice Cantemir, „moldovenii sînt atât de viteji, încît au învins dușmanii din toate părțile care atacău în același timp”. Dar ca monarh luminat care voia să-și apropie straturile de bază ale societății (și aceasta într-o vreme de grea exploatare feudală) savantul voevod nu uita să spună totuși că „țărutul moldovean este cel mai nenorocit țaran din lume”, iar în altă lucrare a sa „Istoria hieroglyphică” el recomandă: „a țăranelor prietenești și frățești să poftim, iar nu vrăjmășia și șerbia lor”.

Nu-i locul aici să subliniem toate meritele acestui scriitor de marcă universală. Se știe că, întind precis procesul de decadență a imperiului otoman (în 1797 luase parte și el la campania militară de la Zenta, desigur ca aliat al turcilor) Cantemir și-a făcut o faimă cu adevărat europeană atunci cînd a scris: „Istoria creșterii și descreșterii Imperiului Otoman”, care va fi tradusă și tipărită în mai multe limbi europene. El s-a remarcat și ca bun cunoscător și al religiei și obiceiurilor turcești, pe care le-a și descris. A inițiat cu mare răsunet și o reformă a muzicii turcești. A scris apoi cîteva opere de cuprins filosofic și moral. Amintim în această privință mă-

car una: „Divanul sau gîlceava înțeleptului cu lumea sau gîdețul sufletului cu trupul”, redactată în două versiuni, românească și grecească, o lucrare de mare circulație manuscrisă pe vremuri. Deși greoi și savant construită „frază” Divanului „este de o stranie frumusețe literară”, observa G. Călinescu. Sub raport literar, de o reală valoare este „Istoria hieroglyphică”, un reușit pamflet politic privind luptele pentru tron dintre boierii moldoveni și cei munteni dintre anii 1688—1705. Oricît de nefirească e uneori exprimarea alegoriilor din această carte totuși întinlim adeseori formulări savuroase ca aceasta: „mai bine este să mori pentru apărarea libertății și a moșiei, decât să rămii în robie și supunere veșnică.” De aceea nu ne miră faptul că oricît ar părea de ascuns, limba lui e clar: expresii ca „mulțimea strîmbățărilor”, „pedeapsa lăcomiei” sau „temolul lăcomiei” (prin care se înțelegea Imperiul Otoman) grăiesc de la sine.

Dar și în Rusia activitatea lui D. Cantemir s-a desfășurat cu mare folos mai ales pe linia reformelor culturale și bisericești susținute de Petru cel Mare. În această privință figura predominantă a vremii a fost Teofan Procopovici († 1730), fost profesor la Academia Movileană din Kiev, dar influențat de idei protestante, pe care le aduseseră de la studiile făcute în Apus. Teofan reducea la minimum caracterul văzut al Bisericii: tradiția, cultul sfinților, al icoanelor, al moaștelor. Tăgăduia rolul faptelor bune în procesul de mîntuire a omului, iar ca o consecință a faptului acestuia el admitea predestinația. În Biserica Rusească s-a produs atunci o mare tulburare. Împăratul dorea o biserică de stat, în care să fie cît mai redus rolul clerului. În anul 1720 Teofan publică (fără să-și dea numele) un catehism cu titlul „Prima învățătură pentru prunci”, care s-a tipărit și la noi de 3 ori (la Rîmnic în 1726, 1734 și 1743, dintre care prima oră și cu traducere românească) dat fiind faptul că țarul se proclama de acum „patronul” popoarelor pravoslavnice din Balcani.

Sub titlul „Loca obscura” Cantemir combate părenite pedagogului „anonim” urmărindu-le pas cu pas. Deși lucrarea învățatului român n-a avut noroc să fie tipărită, ea n-a fost doar „opera unui sofist tilcutor abilit de cuvinte”, cum recunoaște însuși Procopovici într-o replică slabă, fără să aibă însă curajul să intre în fondul problemelor. Istoricul recunoaște azi că „avertismentul inteligent și nepătimaș la astfel de inovații nesăbuite a trezit spiritele la timp”.

Procopovici afirma: „omul nu poate să nu fie rău din moment ce se naște rău, prin păcat” (ca argument citînd chiar pe Calvin!) și în alt loc: „singur harul divin poate aduce mîntuirea.” Cantemir observă: „atunci de ce unii oameni ajung să fie buni, alții răi? Dacă omul n-ar fi liber, atunci de ce ne-ar mai fi chemat Mîntuitorul pe toți la mîntuire?” Ca și J. Locke († 1704), contemporanul său, Cantemir susține bunătatea funciară a firii omenești. „Educația este cea care face din noi oameni buni sau oameni răi.”

Principiul unui învățămînt progresiv și intuitiv e clar susținut de Cantemir (spre deosebire de Teofan, care îndrumă pe copil „direct la text biblic”) atunci cînd recomandă să se urmeze „de la inferior la superior”, de la „hrănirea cu lapte, la hrana vîrtoasă”, deci să se înceapă cu rugăciuni scurte, apoi să se deprindă cu cîntări de psalmi, să se urmeze cu științe profane și abia după aceea să se treacă la Biblie: „Aceasta e ordinea stabilită de

Pr. prof. T. Bodogae

(Continuare în pag. a 7-a)

„FERICIRILE” (II)

Continuînd exegeza textului Antifonului al treilea, definim blîndețea drept trăsătură caracteristică a manifestărilor omului iubitor, binefăcător. Blîndețea constituie specificul temperamentului și caracterului omului pașnic, încălzit de dragoste altruistă. Ea este cursul liniștit și liniștitor al exteriorizării dragostei. Blîndețea oglîndește manifestarea tuturor ipostazelor iubirii: a bunătații, milei, compătimirii, delicateței; este chiar modul lor, delicat, de a fi.

Iar prin „moștenirea pămîntului” înțelegem accesul (în scop altruist) la toate acele pozitive experiențe prilejuite de viețuirea în trupuri pămîntene. Prin mijlocirea ochilor și urechilor trușești, cei blînzi pot gusta dulceața rostirilor și cîntărilor liturgice, totodată să le trăiască spiritual. De asemeni, le este accesibilă satisfacția de a putea îmbia și pe alții (tot prin mijloace telurice) la a această superioară trăire duhovnicească, contribuind la fericirea acestora.

În același sens altruist, cei blînzi se pot apropia de conținutul adevărilor revelate, deși prin intermediul cuvintelor scrise material, sau rostite prin guri carnale. Își pot innobilă sufletul și întări credința, contemplînd complexitate frumuseți naturale, mai ales armonioasă și minunată înfățișare a cerului instelat. Simțirea sufletească a celor blînzi se poate subția — inexprimabil — în contact cu unitatea în diversitate a capodoperelor artistice. Și atîtea alte, multe, benefice experiențe, chiar aici pe pămînt, al căror „vistierv” și dătător este de fapt tot Duhul Sfînt, sînt accesibile celor blînzi.

De ce numai celor blînzi? Pentru că, după cum am văzut, blîn-

dețea este expresia dragostei. Or, numai cine are dragoste adevărată, altruistă, poate îndrăgii cu adevărat și bunătațile pămîntene cu efect spiritual, ele însele revărsări ale dragostei. Cu ce se poate alege — pozitiv — de exemplu — vizitatorul unei pinacoteci venit acolo fără respect față de memoria picturilor respectivi și fără dragoste față de ceilalți vizitatori, ci gesticulînd agitat și trecînd dintr-un salon în altul, neblînd?

Desigur că și în „moștenirea pămîntului” există posibilitatea unui progres. Dacă cei blînzi se vor considera, totuși, deficiitari în blîndețe, dacă în relațiile cu ceilalți oameni se vor strădui să devină și mai blînzi, cu ajutorul lui Dumnezeu. Inexprimabil superioară va fi moștenirea pămîntului spiritualizat.

„Fericiri cei ce flămînzesc și însetoză de dreptate, că aceia se vor sătura.”

Prin dreptate înțelegem adevăr; adevărul în situațiile conflictuale. Iar prin adevăr înțelegem cunoștința care oglîndește fidel realitatea, inclusiv cea doctrinară, așa cum este această realitate, cum a fost și cum trebuie să fie legic, adică în concordanță cu voia lui Dumnezeu, cu Dumnezeu. Cei flămînzesc și însetați de dreptate sînt iubitori ai adevărului.

Iar săturarea înseamnă bucuria cunoașterii că, mai ales atunci, la judecata din urmă, se va face dreptate peste tot, că adevărul va triumfa pretutindeni.

În condițiile acelea cei flămînzesc și însetați de dreptate se vor bucura veșnic, vor fi fericiți. Fericirea lor începe însă de pe acum. Căci flămînzirea și însetarea de dreptate, mai ales pentru alții, însetarea de adevăr, în general, sînt nu numai condiții ale feri-

cirii, ci și trăsături constitutive. Prin însuși faptul că au ajuns capabili să iubească adevărul, oamenii respectivi încep să fie fericiți. Iar progresul le este deschis.

Tocmai de aceea să nu uităm că a flămînzii și înseta de dreptate nu înseamnă numai a simți dureros lipsa dreptății, ci și a te strădui ca lipsa să fie împlinită. În acest înțeles putem afirma că flămînzirea și însetarea de dreptate au și caracter militant.

„Fericiri cei milostivi, că aceia se vor milui.”

Considerăm mila drept ipostază a iubirii față de suferința altora. Fără a înceta să fie ea însăși, totuși, raportîndu-se la durerea altuia, dragostea se transformă în milă activă, binefăcătoare. La fel, însă inexprimabil superior, dragostea dumnezeiască se manifestă ca milă față de cei milostivi; mai cu seamă se va manifesta astfel. Milă față de starea lor dureroasă din cauza faptului că, oameni fiind, sînt totuși, departe de conformitatea cu legea lui Dumnezeu.

Dumnezeu-Fiul, nedespărțit de Tatăl și de Duhul Sfînt, va veni ca Judecător, dar ca judecător milostiv. Pe cît de săraci în milă se consideră acum cei milostivi, deci cu cît simt că în această privință trebuie să fie și mai osîrditori, pe atît mai mult îi va milui Dumnezeu. Și cine nu va avea lipsă de milă la ceea „înfricoșătoare judecată a lui Hristos”?

Pr. conf. Gheorghe Șoima

Catedrala Ortodoxă din Cluj-Napoca 50 de ani de la înălțare

La 5 noiembrie a.c., se împlinește 50 de ani de la înălțarea Catedralei Ortodoxe din municipiul Cluj-Napoca. Este un eveniment epocal în viața reînviată episcopii a Vadului și Feleacului, cu sediul la Cluj, legat de energia creatoare a primului episcop al noii eparhii, Nicolae Ivan.

Catedrala ortodoxă din Cluj-Napoca este un monument măreaț al ortodoxiei române, iar în ce privește Transilvania ea rămâne o operă singulară și inegalabilă. Planul conceput de episcopul Nicolae Ivan și scopul zidirii ei în Cluj, îl atestă numeroasele sale declarații despre catedrala pe care o voia în inima Clujului, iar patriotismul, pe care îl îmbina cu credința religioasă a neamului românesc, îl certifică hotărârea sa de a așeza în fața ei statuia ecvestră a „Craului munților”, Avram Iancu. Că n-a putut realiza acest plan nu este vina lui, ci a potențailor vremii de atunci.

Apucându-se să zidească în Cluj o catedrală ortodoxă, episcopul Nicolae Ivan avea experiența omului care a dus la realizarea, în scurt timp, deși fondurile se strîngeau de organele Arhiepiscopiei de o jumătate de secol, catedrala din Sibiu și alte așezăminte din centrul Mitropoliei. Voia să dea crea il mîna la lucru. De aceea, chiar în ședința adunării extraordinare a Arhiepiscopiei din Sibiu, ce s-a ținut la 7/20 iulie 1919, cînd s-a ales noul Consiliu Eparhial din Cluj și cînd dînsul președinte lui, a prezentat un act prin care stabilea facerea unei colecții pentru stringerea unui fond cu scopul de a se edifica o catedrală în Cluj. Această colecție a dat ca rezultat, pînă la 31 decembrie, 1920, suma de 149.803,47 lei. Nu trebuie imaginație extraordinară pentru a judeca ce efort a trebuit să depună ca să adune suma de 65.438.624 lei, cît a costat catedrala, numai în numerar plătit pentru construcție, pînă în momentul sfințirii ei.

Numeroase și mari greutăți a întâmpinat episcopul Nicolae Ivan în realizarea acestei mărețe opere. Întîi, a fost problema terenului, pe care l-a obținut după multe intervenții și alergări, încît, la un moment dat, era ispitit de gîndul de a zidi doar o biserică mai modestă... Totuși, tenacitatea și perseverența care-l caracterizau, l-au făcut să ducă acțiunea pînă la capăt. Ca „om al faptelor”, episcopul Nicolae Ivan, ajutat de înimoși colaboratori, pe care a știut să și-i aleagă, a reușit, pînă la urmă, să-și asigure acoperirea cheltuielilor de construcție din sume provenite din contribuția Statului, a instituțiilor publice, a instituțiilor economice și a credincioșilor. Nu-i mai puțin adevărat că, siliți de împrejurări, a trebuit să reducă planul inițial, renunțîndu-se la 10 m din lungimea catedralei și la 5 m din înălțime. Chiar la proporțiile reduse, Consiliul Eparhial și Adunarea Eparhială au hotărît să se facă un proiect de încheiere provizorie a lucrărilor. Ceea ce s-a și făcut, renunțîndu-se la învelșul de piatră, la baza cupolei mari și la decorurile de la cele patru arcuri. S-a mai renunțat la cele patru turnuri din jurul cupolei mari, la învelșirea completă, conform planu-

lui, a cupolei mici și la treptele de marmură la intrarea în catedrală. În interior, s-a renunțat la completarea iconostasului la înălțimea de 15 m din proiect. Unele din aceste lucrări, s-au executat ulterior. Dacă n-a putut realiza întocmai planul catedralei, vîna nu este a episcopului N. Ivan, ci a anilor care i-au mistuit rezistența biologică, prin numărul lor mare, și a anilor de criză economică, ce au contribuit — ca și acest om osirduit — să fie, ca orice om muritor „sub vremi”, dar și așa cum este această catedrală, e admirată ca o capodoperă a creației românești.

Efectiv, s-a lucrat la zidirea Catedralei ortodoxe din Cluj-Napoca timp de 10 ani (1923—1933, cu unele întreruperi, din cauza lipsei de fonduri pentru plata lucrărilor. Festivitatea punerii pietrii fundamentale, a avut loc în ziua de 7 octombrie 1923, după ce Consiliul Eparhial hotărîse ca hramul catedralei să fie „Adormirea Născătoarei de Dumnezeu”.

Festivitatea sfințirii pietrii fundamentale, cu participarea autorităților bisericești și civile, a luat proporții impresionante. Merită să fie reținute cîrmele din cuvîntarea episcopului Nicolae Ivan, ținută cu acest prilej. Între altele, a spus: „Idea înființării unei episcopii ortodoxe în părțile nordice ale Ardealului cu reședința la Cluj, a fost a marelui Șaguna, dar zăgazurile au fost prea grele ca sub stăpînirea străină să poată fi realizată. „Azi, Clujul a încetat de a mai fi Golgota suferințelor noastre, căci Clujul a devenit centru de cultură românească, centru de lumină și soare strălucitor... Locașii sfinți, maica bisericilor din dieceză, se va înălța mărț și ocrotitor, ca un liman de odihnă și întărire sufletească, chemînd oamenii peste valurile vieții și glasurile ispitelor, pentru ca în umbra lui și în armonia cîntecelor liturgice, să-și găsească mîngîiere, bunătațe și iertare...”

După amiază, la Teatrul Național, s-a organizat festivalul de comemorarea celor 40 de ani de la moartea lui Ciprian Porumbescu, compozitorul nemuritor al cîntărilor bisericești și patriotice. În aceeași zi, Corul Episcopiei a susținut un concert și a cules atunci primul mare succes din activitatea sa.

Înălțătoare, plină de adînci semnificații bisericești și istorice, a fost sfințirea catedralei, la data amintită. Ea a început cu o zi înainte, în 4 noiembrie, cînd s-a ținut Adunarea Eparhială. În cuvîntul de deschidere, episcopul Nicolae Ivan a spus, între altele, că este o adevărată minune zidirea catedralei numai în timpul relativ scurt de un deceniu, avîndu-se în vedere greutățile întîmpinate. Deși era începutul lui noiembrie, ziua a cincea din ea, a păstrat un cadru plăcut de toamnă, dînd posibilitatea ca festivitatea sfințirii Catedralei să se desfășoare în toată splendoarea ei. Au fost de față: Patriarhul României, Dr. Miron Cristea, Mitropolitul Ardealului, Dr. Nicolae Bălan, o bună parte a membrilor Sf. Sinod ș.a. Satele din jurul Clujului, în frunte cu preoți, învățători și alți conducători locali au sosit de cu bună dimineată. Localnicii Clujului, împreună cu credincioșii de la sate, veniți în grupuri or-

ganizate, au aflat loc în locurile libere din jurul Catedralei.

Din soborul sfințirii Catedralei au făcut parte: Patriarhul Miron, Mitropolitul Nicolae al Ardealului, Episcopii Nicolae Ivan, Nichița Duma, Dr. Ioan Stroia, Dr. Grigorie Comșa, Arhiepiscopul Dr. Vasile Stan și Dr. Andrei Magier, Arhimandritul Policarp Morușca, protopopi și diaconi. Serviciul sfințirii s-a făcut conform tipicului. Moment deosebit de emoționant a fost intrarea în catedrală, cînd cele trei coruri (al Episcopiei, al Operei Române și al Școlii Normale de Învățătoare) au început să cînte imnul răsunător al Învierii: „Luminează-te, luminează-te, noue Ierusalime.” Spațiul imens al Catedralei a vibrat pentru prima dată de ecoul măririi lui Dumnezeu ridicat de unde nevăzute spre înaltul cupolei mari și de acolo, înconjurînd întreg cuprinsul ei, ca și briul ce pornește din unghiurile celor patru puternici pilăștrii ce o susțin, ducînd privirea și sufletul spre ceruri ca să simți fiorul prezenței divine. În catedrală, după plinirea celor îndătinate, a luat cuvîntul episcopul Nicolae Ivan, spunînd în încheiere: „Sub bolta acestei sfinte catedrale ortodoxe, urmașii din veac în veac, în deplină dragoste frățească și unire sufletească să-și înalțe gîndul neprîhănit spre rugăciune continuă pentru consolidarea Statului român întregit, pentru progresul sfinteii noastre Biserici și pentru slava Domnului.”

Măreția sărbătoare a sfințirii Catedralei s-a încheiat cu reprezentarea la Teatrul Național a piesei: „Cerurile spun”, de Prof. Univ. Dr. Victor Papilian, care a avut un mare succes. Cum era și normal, de evenimentul sfințirii Catedralei din Cluj, s-a ocupat amplu și presa din Cluj, București și din alte orașe ale țării. Reproducăm un fragment dintr-o publicație ardeleană — cu profil literar — ce s-a spus referitor la această sărbătoare, fără precedent în capitala Ardealului, din partea unui martor ocular: „În ziua sfințirii (catedralei), la 5 noiembrie, cînd fremăta norodul pe străzi, eu am văzut cum sufletul românesc al Ardealului, respins odinioară, se reîntoarce la Cluj de pe toate icoanele de departe și în zbor fumuriu sărută noul, luminos dom. Vlădica Nicolae și-a zidit numele în marea lui faptă, asigurîndu-și pentru posteritate un loc în acele pridvoare de azur nevăzute ale bisericii din Ardeal din care, fericit, spiritul marelui Șaguna a privit sărbătoarea de la Cluj” (Abecedar—Turda).

O notă comună stăruie în toate articolele publicate atunci și anume contribuția episcopului Nicolae Ivan la zidirea catedralei din Cluj. El își doarme acum somnul de veci sub cupola ctitoriei sale, rămînînd — simbolic — cîrmuitorul postum al conștiinței noastre de apărători și cinstitori ai patrimoniului ce ne-a lăsat.

Se cuvine să încreștam pe răboj — acest moment aniversar — cu rugă și cu sentimente de pietate, recunoștință și veșnică aducere aminte, față de omul providențial, care a fost episcopul Nicolae Ivan, precum și față de cei ce i-au stat în ajutor.

Pr. prof. Ion Bunea

îndicînd și pagina după ediția critică tipărită atunci recent la Paris de Harduin în 1715.

Oricum, și sub acest raport, prestigiul învățatului scriitor român și-a dovedit încă odată seriozitatea și valoarea lui. „Nasc și la Moldova oameni”, vorba Cronicarului.

Dimitrie Cantemir...

(Continuare din pag. a 6-a)

Biserica Ortodoxă prin tradiția sa.”

La afirmația forțată că „tot ce nu se cuprinde în Biblie e superstiție” Cantemir observă: „aici trebuie adăugat și ceea ce face parte din Tradiția Bisericii Ortodoxe și din dogmele Sfinților Părinți, căci altfel cădem în erezia luteranilor și calvinilor, care se mărginesc numai la textul Scripturii.”

În general, critica lui Cantemir este senină, reținută. Doar mici ironii cînd vorbește de „falși doc-

tori și păstori” (Teofan devenise mitropolit) care nu respectă nici pe Maica Domnului: „odinioară, zice el, Cicero striga: O tempora, o mores! Acum trebuie să strigăm: O Biserică, o păstori!” Impresionează puternic faptul că pentru apărarea cultului icoanelor (care formează cam 1/3 din extinderea lucrării) învățatul român a reproduș în grecește (alături de reproducerea în slavonă a „locurilor” incriminate din Catehismul pe care îl combate (pasaje întregi din hotărîrile Sinodului VII ecumenic din anul 787

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

Din agenda Prea Fericitului Părinte IUSTIN

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

● **Marți, 16 august 1983.** — P.F. Patriarh Iustin a primit pe Mons. Dr. Albert Rauch, Secretarul Comisiei pentru ecumenism a episcopilor romano-catolici din R.F. Germania, Director al Institutului de studii orientale din Regensburg, venit într-o vizită în țara noastră, la invitația Patriarhiei Române.

● **Luni, 22 august 1983.** — P.F. Patriarh Iustin, însoțit de P.S. Episcop-vicar Vasile Tirgovișteanu, a luat parte la recepția care a avut loc la Palatul din Piața Victoriei cu prilejul zilei de 23 August, sărbătoarea națională a poporului român.

● **Joi, 15 septembrie 1983.** — P.F. Patriarh Iustin a primit pe Excelența Sa D-l Olli Bergman, Ambasadorul Suediei la București, într-o vizită de rămas bun, cu prilejul plecării Sale definitive din țara noastră.

● **Vineri, 16 septembrie 1983.** — P.F. Patriarh Iustin a primit pe Excelența Sa D-l Maurice Bassus, noul ambasador al Libanului la București.

● **Miercuri, 28 septembrie 1983.** — P.F. Patriarh Iustin a primit pe Excelența Sa D-l Cecil Holmer, Ambasadorul Marii Britanii la București, într-o vizită de rămas bun, cu prilejul plecării sale definitive din țara noastră. Au fost de față: I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului și P. Cuv. Arhim. Nifon Mîhăiță, Consilier patriarhal.

SIBIU

● **Luni, 3 octombrie 1983.** I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului a primit la reședința mitropolitană din Sibiu pe D-l Dr. Paul Hansen cu soția, fost secretar pentru Europa al Federației Luterane Mondiale, care a fost însoțit de Eminența Sa Domnul Episcop Albert Klein din Sibiu cu soția. Însoțiți de I.P.S. Mitropolit Antonie, marți, 4 octombrie 1983, oaspeții au vizitat colecția de icoane pe sticlă din Sibiel, colecție expusă de curînd în noua clădire ridicată în acest scop. Ei au mulțumit pentru ospitalitatea ce li s-au arătat.

● **Duminică, 9 octombrie 1983.** I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului a primit vizita D-lui Dr. Theodor Piffel Perievic, președintele Fundației „Pro Oriente” din Viena — fost ministru al culturii în cabinetul austriac, și a D-lui Alfred Stirnemann, secretar general al acestei Fundații.

Însoțiți de I.P.S. Sa, oaspeții au participat la Sf. Liturghie din catedrala mitropolitană din Sibiu, în cadrul căreia, la priceasnă, I.P.S. Mitropolit Antonie i-a prezentat obștei credincioșilor, tîlmăcind apoi Evanghelia din Duminică respectivă cu învierea fiului văduvei din Nain și valorificînd cu deosebire cuvintele Mîntuitorului: „Nu mai plînge.”

● **Ridicată în 1813, biserica „Sf. Apostol Petru și Pavel” din Lisnău, prot. Sf. Gheorghe, a fost afectată de cutremurele din 1940 și 1977. Prin contribuția Centrului arhiepiscopal din Sibiu și a credincioșilor, cît și osteneala C. Pr. I. Andrișoia, biserica a fost reparată capital, iar Duminică, 23 octombrie 1983, a fost sfințită de I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, înconjurat fiind de un sobor de preoți și diaconi.**

Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenților teologi de la Sibiu, rugăciune specială făcîndu-se pentru ctitori și preoții slujitori ai acestei biserici, adormiți întru Domnul.

La momentul cuvînt din cadrul Sf. Liturghii teologul R. Gh. Pașneac a fost hirotonit diacon.

După Sf. Liturghie au vorbit:

P.C. Prof. P. Dumbravă (Sf. Gheorghe) și parohul local, I. Andrișoia, care a făcut o prezentare a parohiei și lucrărilor ce s-au efectuat.

Cuvînt de salut a rostit apoi D-l pastor reformat din localitate Szentgyörgyi Béla, prezent la festivitate împreună cu cîțiva credincioși de-ai săi.

Cuvînt de învățătură a rostit în continuare I.P.S. Mitropolit Antonie, care, între altele, a explicat pe scurt rugăciunea „Tatăl nostru”.

Pentru strădaniile depuse, I.P.S. Sa a înmînat cu acest prilej acte de prețuire C. Pr. Andrișoia și Consiliului parohial.

● **Marți, 25 octombrie 1983,** a avut loc în cadrul Muzeului Brukenthal din Sibiu vernisajul expoziției „Arta indienilor americani”, cu care prilej, în aceeași zi la ora 17, în saloanele restaurantului Bulevard din Sibiu Ambasada americană din țara noastră a organizat o recepție la care a fost invitat și I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, fiind însoțit, tot ca invitați, de P.C. Cons. Gh. Papuc și P.C. Pr. Z. Oancea.

Cu acest prilej, înalt Prea Sfinția Sa s-a întretînit cu D-l Ambasador, fost ucenic al Prof. american K. Hitchins — bun cunoscător al istoriei Transilvaniei și, colaborator al publicațiilor Centrului mitropolitan Sibiu și al altor reviste din țara noastră, cu oameni de cultură și artă din Sibiu și cu alte personalități participante la recepție.

● **În ziua de 25 septembrie 1983, Prea Sfințitul Episcop-vicar Lucian Făgărășanu a oficiat Sf. Liturghie în biserica parohială „Înălțarea Domnului” în parohia Vama Buzăului, prot. Brașov, cu hirotonirea întru preot pe seama acestei parohii a C. Diacon Vasile Zărnescu. Cu acest prilej Prea Sfinția Sa a ținut un cuvînt de învățătură despre importanța slujirii preoțești în viața Bisericii.**

● **În ziua de 30 octombrie 1983, din încredințarea I.P.S. Mitropolit Antonie, Prea Sfințitul Episcop-vicar Lucian Făgărășanu, a săvîrșit slujba de binecuvîntare și Sf. Liturghie în parohia Buia, prot. Medias, jud. Sibiu, cu hirotonia în preot a C. Diacon Pașneac R. Gh., nou numit pe seama parohiei Sebeșului de Jos, prot. Sibiu. La sfîrșitul Sf. Liturghii Prea Sfinția Sa a ținut cuvînt de învățătură în legătură cu pericopa evanghelică „Bogatul nemilos și săracul Lazăr”.**

La slujba a participat și Preotul romano-catolic Iosif Daniel din localitate care a ținut și un cuvînt în numele comunității pe care o păstorește.

● **Duminică, 4 septembrie 1983, înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil Herineanu a săvîrșit sfințirea bisericii din parohia Sîngeorzu, Nou, prot. Bistrița, biserică cumpărată de la cultul evanghelic, reparată, împodobită și adaptată cultului ortodox prin jertfelnicia bunilor credincioși, cu ajutorare substanțiale din partea Arhiepiscopiei Clujului și cu purtarea de grijă a vrednicului Preot paroh Vasile Turc, care a fost distins cu rangul de „iconom” cu dreptul de a purta brîu roșu.**

La sfîrșitul Sfintei Liturghii arhieresti, I.P.S. Sa a rostit un frumos cuvînt de învățătură.

● **Duminică, 4 septembrie 1983, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Maramureșanu a săvîrșit sfințirea bisericii din filia Guga—Dumbravă, parohia Rugăsești, prot. Dej, reparată capital și împodobită prin jertfelnicia credincioșilor din această filie, cu ajutoare de la Arhiepiscop-**

CLUJ

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

copia Clujului și unele parohii învecinate și prin strădania și purtarea de grijă a harnicului și distinsului Preot-paroh Ioan Vaida.

La sfârșitul Sfintei Liturghii, P.S.Sa a rostit un înălțător cuvânt de învățătură.

● **Joi, 8 septembrie 1983.** Nașterea Maicii Domnului, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil Herineanu a săvârșit resfințirea bisericii din parohia Vișeu de Sus III, prot. Sighetu Marmației, care a fost reparată și împodobită prin jertfelnicia credincioșilor și purtarea de grijă a preotului paroh, Vasile Luțai, care a fost distins cu rangul de sachelar. Cu acest prilej, I.P.S.Sa a binecuvântat și noua casă parohială.

La sfârșitul Sf. Liturghii, I.P.S.Sa a rostit un bogat cuvânt de învățătură.

În aceeași zi a sărbătorii „Nașterii Maicii Domnului”, Prea Sfințitul Iustinian Maramureșanul, Episcop-vicar, a săvârșit Sf. Liturghie arhierască și a rostit cuvânt de învățătură în parohia Rușilor, prot. Bisrița, păstorită cu vrednicie de preotul paroh Ignat Marga.

● **Duminică, 11 septembrie 1983.** Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil Herineanu a săvârșit sfințirea bisericii din filia Săcălaia, parohia Bonț, prot. Dej, care a fost împodobită cu frumoasă pictură executată de pictorul Ilie Căpușe din Curtea de Argeș, prin jertfelnicia bunilor credincioși și purtarea de grijă a preotului paroh Petru Budeanu, care a fost distins cu rangul de sachelar, cu dreptul de a purta brâu albastru.

La sfârșitul Sf. Liturghii I.P.S.Sa a rostit un bogat cuvânt de învățătură.

● **Duminică, 11 septembrie 1983.** Prea Sfințitul Iustinian Maramureșanul, Episcop-vicar a oficiat slujba sfințirii bisericii din parohia Feldioara, prot. Dej, construită între anii 1911—1912, reparată capital și împodobită cu frumoasă pictură executată de pictorul Ioan Mureșan din Osoi, jud. Cluj, între anii 1978—1983, prin jertfelnicia credincioșilor, cu ajutoare primite de la Arhiepiscopia Clujului și cu strădania vrednicului preot paroh Ioan Gătej, care a fost distins cu rangul de „iconom” cu dreptul de a purta brâu roșu.

A fost prezent pastorul reformat din localitate Adorjani Zoltan și preotul romano-catolic din parohia vecină Cătina.

La sfârșitul Sf. Liturghii arhieresti, P.S.Sa a rostit un însuflețit cuvânt de învățătură.

● **Duminică, 18 septembrie 1983.** Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil Herineanu a săvârșit slujba de resfințire a bisericii din parohia Agries, prot. Năsăud, care a fost renovată și îmbrăcată cu frumoasă pictură prin jertfelnicia vrednicilor credincioși și purtarea de grijă a preotului paroh Ioan Cimpean. Cu acest prilej s-a sfințit și noua casă parohială. La sfârșitul Sf. Liturghii arhieresti, I.P.S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învățătură.

● Biserica din parohia Satulung, prot. Baia Mare, a fost construită în anul 1899, iar între anii 1978—1981, prin jertfelnicia bunilor credincioși și cu purtarea de grijă a preotului Grigore Dragoș († 1982), a fost renovată, împodobită și înzestrată cu obiecte, veșminte și cărți. Duminică, 25 septembrie 1983, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul a săvârșit tinosirea acestei biserici, slujită cu vrednicie de harnicul preot Vasile Bud. La sfârșitul Sf. Liturghii arhieresti P.S. Sa a rostit un înălțător cuvânt de învățătură.

● **Duminică, 4 septembrie 1983.** P.S. Episcop Vasile a săvârșit slujba de binecuvântare a lucrărilor de înnoire și de pictare în frescă a bisericii din filia Dumușlău (par. Doh), prot. Șimleu, lăudând jertfelnicia credincioșilor și strădania preotului-paroh Vasile Ardelean, pe care l-a distins cu rangul de sachelar. A fost vizitată și biserica din matra Doh, dând îndrumări pentru pictura ce urmează să se facă.

● **La 8 septembrie 1983,** de sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului, chiarul a săvârșit slujba de sfințire a bisericii din parohia ucraineană Porumbesti, prot. Satu Mare, în urma împodobirii ei cu o aleasă pictură în tempera grasă. P.S.Sa a ținut un instructiv cuvânt de învățătură, în care a adus binemeritate cuvinte de apreciere credincioșilor și preotului lor, Iosif Harangozó, care a fost distins cu rangul de iconom. În spiritul ecumenismului practic, au fost de față preoții romano-catolici din Porumbesti și Halmeu și cel reformat din Halmeu.

S-a făcut vizită de lucru în parohia Halmeu (pr. Tudor Dragomir), unde urmează să se facă lucrări de înnoire la capelă, dându-se îndrumările necesare.

● **Duminică, 11 septembrie 1983,** ierarhul a oficiat binecuvântarea lucrărilor de renovare și de înfrumusețare cu o reușită pictură neobizantină, în tempera grasă, a bisericii din parohia Varviz, prot. Marghita. Preotul-paroh Roman Pinteș a fost distins cu rangul de iconom. Ierarhul a rostit un ziditor cuvânt de învățătură.

Vasile Coman, Episcopul Oradei: SCRIERI DE TEOLOGIE LITURGICĂ ȘI PASTORALĂ, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Oradei, 1983, 555 p.

Prea Sfințitul Episcop Vasile Coman al Oradei, pune la îndemina slujitorilor Bisericii noastre o nouă și valoroasă carte: „Scrieri de Teologie liturgică și pastorală”, apărută recent, într-o frumoasă prezentare grafică. Sint adunate în masivul volum o seamă de studii și articole publicate de P.S.Sa, în ultima vreme, în revistele noastre bisericesti.

Temeinica pregătire de specialitate a autorului în domeniul

Teologiei practice, dublată de o îndelungată și rodnică experiență la altar și în pastorație, în calitate de preot, protopop și arhieru, imprimă cuvântului P.S.Sale, împărtășit nouă pe această cale, o autoritate cu totul deosebită.

Cartea este împărțită în patru secțiuni după specificul materialelor pe care le cuprinde.

Prima secțiune, intitulată: „Scrieri de Teologie liturgică”, constituie un grupaj de opt studii axate asupra Sfintei Liturghii, ca cen-

tru al vieții cultice ortodoxe. Sint abordate teme ca: „Insemnătatea Sfintei Liturghii în viața credincioșilor”, „Lucrarea Duhului Sfânt în Liturghie”, „Trepte ale comuniunii în Liturghie”, „Coordonate ale vieții creștine în Sf. Liturghie”. Reținem această apreciere de esență: „Sfinta Liturghie este mediul în care credinciosul se întâlnește cu darul lui Dumnezeu și primește noi puteri în îndeplinirea rostului său în lume și în dobândirea mântuirii.” Alte teme dezbătute în această secțiune sint: „Rugăciunile pentru autoritățile statului în cultul creștin”, „Insemnătatea Scripturii și a Tradiției în cultul Bisericii ortodoxe”, „Sensul și menirea icoanelor în cultul ortodox”.

În secțiunea a doua, intitulată: „Scrieri și îndrumări pastorale”, sint rînduite patrusprezece teme care au în obiectiv parohia, cu membrii ei și problemele pastoral-misionare pe care le implică și, în mod deosebit, preotul, privit ca principalul factor în opera de mîntuire ce se săvîrșește în Biserică. Actualitatea problemelor dezbătute este sugerată de titluri ca: „Pentru o preoție slujitoare”, „Răspunderea Bisericii față de lume”, „Slujitori ai Cuvîntului”, „Slujirea învățătoarească a Bisericii în zilele noastre” etc.

Secțiunea a treia, intitulată: „Pentru pace și ecumenism”, aduce în centrul atenției, prin cele cinci materiale pe care le cuprinde, responsabilitatea noastră privind unitatea creștină și pacea lumii. „Sprijinirea păcii în lume de către Bisericile creștine — afirmă autorul în articolul așezat în fruntea acestei secțiuni — nu este o adaptare la un moment istoric și nici o abatere de la misiunea lor permanentă, ci dimpotrivă, este o acțiune izvorâtă din convingerea că pacea reprezintă un bun suprem al oamenilor, o bunăvestire adusă lumii de Iisus Hristos, Domnul Păcii și ca mesaj de totdeauna al creștinismului”.

Ultima secțiune, intitulată: „Un neam, o credință același grai”, pune în evidență contribuția Bisericii noastre la unitatea spirituală a poporului român. Sint menționate chipuri de preoți a căror prezență a fost constatată în toate momentele mai însemnate din istoria noastră națională. Aceste chipuri pot constitui o pildă vie și pentru preoții de azi, chemată la aceeași devotată slujire a Bisericii și poporului.

Cartea Prea Sfințitului Episcop Vasile Coman reflectă profunda preocupare a unui ierarh al Bisericii noastre pentru promovarea unei vieți liturgice autentice, pentru impulsivarea activității pastoral-misionare a clerului, pentru o mai vie și eficientă participare a noastră, în calitate de credincioși și slujitori bisericesti, la toate acțiunile care vizează prosperitatea și fericirea poporului nostru și instaurarea unui climat de destindere și pace în lume.

Fiecare pagină a cărții are imprimată pecetea gândului profund al P.S.Sale, după cum reflectă și frumusețea și vioiciunea unui stil rafinat și clar, rod al unei îndelungate activități pe tărîmul scrișului.

Pr. prof. D. Abrudan

ANUNȚ

Aducem la cunoștința cititorilor noștri că abonamentele la „Telegraful Român” pentru anul 1984 se reînnoiesc pînă la 1 decembrie 1983.

Semnalăm... Semnalăm...

● Aflăm din ziarul *România Liberă* (5 octombrie 1983) că Teatrul Național din Craiova și-a deschis stagiunea cu o piesă în premieră de Valeriu Anania: „GREUL PĂMÎNTULUI — MIT VALAH ÎN DEVENIRE”. Sub acest nume, nu-i greu pămîntului să-l recunoaștem pe Arhimandritul Vartolomeu Anania! Va fi mai greu pentru istoricii literari să decidă care din aceste două nume e pseudonimul. Da să nu continuăm pe tema aceasta, pentru că ni se va aminti de... cel cu musca pe căciulă! *Congratulans Sir!*

● Ne face plăcere să semnalăm în „Revista de Filozofie” nr. 4, tomul XXX, 1983, sub genericul: „Probleme ale valorificării gândirii filozofice românești”, studiul *ÎNCEPUTURILE FILOSOFIEI ROMÂNEȘTI ȘI REFLEXUL LOR ÎN ACTUALITATE DE NICOLAE GOGONEAȘTI*. Pornind de la ideea — sănătoasă — a valorificării unor „tradiții pe nedrept lăsate la o parte odinioară”, autorul stabilește anumite „premise istorice sau etape premergătoare ale filosofiei românești”, în care îi cuprinde, în primul rînd, pe episcopii de Tomis care continuă tradiția filozofiei antice grecești apelînd pentru căutarea de argumente la scrieri în limba greacă în secolul IV, și apoi la scrieri în limba latină în secolele V—VI. Numește pe Brettanion sau Vretanion, Teotim „scitul” sau „filosoful”, Ioan de Tomis, Ioan Maxențiu, Leonțiu, Ioan Cassian, Dionisie Exiguul. Atribuie creștinismului popular din epoca următoare, capacitatea de a fi generat o cultură populară originală, înglobînd creator vechile credințe getodacice într-o sinteză nouă, la care participa și creștinismul, și care a dat naștere legendelor, baladelor, povestirilor, proverbelor, etc. în care se exprima o nouă viziune asupra lumii și vieții. Notează rolul mănăstirilor în înființarea școlilor și înființarea episcopatelor care au promovat scrișul și au înființat biblioteci din care n-au lipsit cărțile de filozofie. Face dreptate culturii bizantine sub influența căreia s-a dezvoltat cultura medievală românească și vede în învățăturile lui Neagoe Basarab începuturile gândirii filozofice românești.

● În aceeași revistă cineva scrie despre *UMANISM ȘI RATIONALISM ÎN OPERA LUI NEAGOE BASARAB*. Nu se știe în ce măsură s-ar recunoaște Neagoe în trăsăturile care i se fixează în acest articol. E găsit a fi antropocentrist umanist, deist, îndumnezeirea isihastă e pusă în sarcina lui și e desigur nebiblică, toate acestea „deși”, „cu toate că”, „chiar cînd”... Totul e distorsionat, scris pe față și apoi întors pe dos. Cui prost?

Reîncepe controversa?

Multă vreme, primul document de limbă română scrisă, a fost considerat a fi Scrisoarea lui Neacșu de la Cîmpulung către Jupan Hanăș Begner din Brașov (1521). Prin 1977 profesorul Dumitru Șerbu a încercat, însă, în revista *Tribuna de la Cluj-Napoca*, o nouă datare a „Codicelui de la Ieud”, menită să schimbe radical datele problemei. Dumitru Șerbu a stabilit că manuscrisul în limba română de la Ieud ar fi fost scris între anii 1391—1392. Acesta însemna un câștig pentru cultura românească scrisă de 130 de ani față de scrisoarea lui Neacșu. A urmat un entuziasm general, apoi au apărut îndoielile, reticențele și, în cele din urmă, argumentele care n-au mai putut evita contestarea datării. Anul 1391 convenea tuturor dar, s-a zis, amicus Plato sed...

Controversa, deși fără o sentință anume, s-a stins în favoarea lui Neacșu care și-a recucerit prioritatea. O ultimă însemnare despre aceasta găsim chiar în anul acesta, la 1 octombrie 1983, în „*Tribuna României*”, p. 6, sub semnătura prestigioasă a lui Dan Simonescu: Primul document de limbă română scrisă. Care e acesta? Desigur Scrisoarea lui Neacșu. Se publică și conținutul ei. Nici o referire la controversa începută în 1977 și la ipotezele profesorului Dumitru Șerbu, desigur Dan Simonescu socotind-o pur și simplu neavenită.

Totuși! Șapte zile mai tîrziu, (7 octombrie 1983, p. 4), Contemporanul publică un articol-apel-manifest, în cinci puncte, sub o altă semnătură, nici aceasta de neglijat, Vasile Vetișanu, care reia teza lui Dumitru Șerbu. Nu pomeneste decît în treacăt de controversele din 1977, nu amintește de recentul articol al lui Dan Simonescu din „*Tribuna României*” (vor fi fost scrise cam în același timp, fără legătură între ele) și consideră drept acceptată prioritatea Codicelui de la Ieud.

Aflăm de aici că la Ieud a început din 1982 o mișcare culturală de apărare a Codicelui ca „moment de început al culturii românești”, că anual se organizează acolo colocvii și „cursuri de civilizație țărănească”, și că printre participanți și conferențieri au fost: George Mihăilă, Dumitru Șerbu, Andrei Radu, Nuțu Roșca, Mihai Cupcea, Grigore Balea, Ion Iuga, Vasile Georgescu, Vasile Bologa, Pamfil Bilț, C. Iordache, Crina Călin, Gheorghe Focșa, Nicolae Dunăre și desigur autorul, Vasile Vetișanu.

Reîncepe oare controversa? Au apărut date și argumente noi? Toți cei notați mai sus, sint pentru datarea Codicelui în 1391? Printre dînșii fiind și Dumitru Șerbu, înțelegem că asupra datării nu mai există îndoieli.

Bine, bine, dar tot ce se petrece la Ieud și tot ce fac ieu-diștii, nu e alt de serios încît să fie împărtășit și marelui public, istoricilor, celor ce se ocupă cu istoria limbii și culturii românești? Articolul lui Vasile Vetișanu intitulat *frumos* Spiritualitatea românească — o filozofie a originilor”, afirmă, dar nu argumentează. Ori tocmai de argumente e nevoie, dată fiind istoria problemei.

Anul 1391 e valabil numai pe plan local? Bănuind că există totuși argumente și pentru o arie mai largă, și că ele ar putea fi înțelese și dincolo de granițele Ieud-ului, ar fi bine să se hotărască să iasă în lume. Ca să știm, în cele din urmă, care e de fapt primul document de limbă română scrisă. Urmîrind în 1977 controversa cu privire la această problemă, mulți au putut să-și fixeze o opțiune, cum e și cea exprimată de prof. Dan Simonescu. Au apărut date noi?

ANTONIE DE LA PRISLOP

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Lucian Făgărășanul, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Prof. Dr. Aurel Jivi — redactor adjuncț; Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu — membri; tehnoredactor: Diac. Ezechiel Oancea; corector: Pr. Vartolomeu Constantinescu.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.